

B.- 12 mei 1940 - 06 sept. 1944

1.- 12 mei 1940 tot 06 maart 1942: aanval op Engeland

De Duitse grondtroepen bezetten het dorp Brustem en zijn hulpvliegveld op pinksterzondag 12 mei. Nu werd er vlug orde op zaken gesteld door de Luftwaffe om het terrein in hun voordeel te gaan gebruiken en uit te breiden als 'Horst 309'. Brustem, met een Duits vliegveld op het grondgebied, zou de oorlog anders beleven dan een gemeente met een minder uitgesproken militaire aanwezigheid.

Maandag 13 mei 1940 landde de eerste Gruppe van Stukageschwader (I./ST.G2) reeds met Junckers-87 B-vliegtuigen (Stuka's). Het was deze 'Gruppe' die op 10 mei 1940 Brustem aanviel. Ze bleven slechts tot woensdag 15 mei en vertrokken naar een vliegveld dicht bij het front.

Het IIe Flakkorps (01) installeerde zijn 'Gefechtstand' op dinsdag 14 mei '40 te Kerkom om het vliegveld te verdedigen tegen geallieerde luchtaanvallen. Te Wilderen-Duras op het uitwijk-kingsvliegveld (een terrein van 250 op 300 m) van het Belgische 9./V/1 'Blauwe Sioux' van Bierset met hun Renards-31 arriveerden ook die dag Duitse Heinkels (02) van het II./LG2.

In de vroege ochtend van vrijdag 17 mei 1940 landde het Duitse II./Jagdgeschwader (JG) 27 op de aarden startbaan van Brustem met hun Messerschmitts-109E. Ze zouden samenwerken met II./JG26, dat vanaf Landen opereerde. De dag nadien, zaterdag 18 mei '40 kwam er reeds een Britse luchtaanval om de Duitse grondaanvalsvliegtuigen uit te schakelen. Het II./JG27 vertrok op 22 mei naar Evere.

Maandag 20 mei 1940 legden de Duitsers beslag op landbouwgronden en eigendommen in de omgeving om het terrein te vergroten en aan te passen aan de behoeften. De eigenaars werden voor een voldongen feit geplaatst en onteigend. De veldgewassen mochten ze, in de mate van het mogelijke, nog oogsten. Tientallen arbeiders werden geronseld om op het vliegveld te komen werken. Dit was aanvankelijk de enige manier om nog brood op de plank te krijgen. Samen met paard en kar kreeg een boer 25 F per uur. Arbeiders ontvingen 4 à 5 F. Brustem zou een nieuwe 'Fliegerhorst' worden voor de Luftwaffe en ressorteren onder 'Luftflotte'. Weldra liepen gewapende patrouilles (03) langs de afsluitingen. Nog in mei streek de IIIe Gruppe van Kampfgeschwader 27 neer met hun Heinkels-111H.

De III./KG3 onder leiding van Hauptman Erich Rathmann zette haar 19 Dornier-17-toestellen (04) te Brustem aan de grond in juni 1940 en bleven er tot maart 1941. Het kenteken: verschillende aas voor elk van de 3 Staffels. Het 7./KG3 had een harten, het 8./KG3 een schoppen, het 9./KG3 een klaveren aas. De staf was herkenbaar aan de 4 kaarten. Sommige vliegtuigen van II./KG3 (2e Gruppe van het

Kampfgeschwader 3), in Deurne bij Antwerpen gekazerneerd, vlogen echter ook vanaf de vliegbasis Brustem. Deze hadden als kenteken een zingende lijster op een tak.

Het Geschwader werd aangeduid door de eerste 2 letters of letter en cijfer op de romp: 5K was KG3. Dan volgde het balkenkruis en daarna de individuele letter in de Staffelfleur. Elke Staffel kon 9 bommenwerpers bezitten.

De vliegtuigen werden gecamoufleerd en onder de fruitbomen geplaatst. Hele colonnes vrachtwagens van de N.S.K.K. (National Sozialistisches Kraftfahnenkorps) rolden de vliegbasis binnen met in hun laadruimten munitie, brandstof en bommen. Vliegeniers en grondpersoneel betrokken de in alle haast gebouwde barakken rond het vliegveld of in de Cadettenschool van Saffraanberg. Hogere officieren gingen op zoek naar een veiliger woonplaats en vonden dit in het kasteel te Nonnen-Mielen (Metsteren). Lagere officieren werden in burgerhuizen ingekwartierd.

Voormalig Kampfgeschwader 3er Antonius Guttermann herinnerde zich in 1988 (05):

'Bij het zicht van het Vlaamse stadje St-Truiden met zijn middeleeuwse marktplaats en de vrolijke bedrijvigheid tijdens de oogst- en groentemarkt riep onze toenmalige Kommandeur Erich Rathmann spontaan uit: Het is net een Breugeltafereel. Hier blijven wij! Het bleef niet bij de inname van het vliegveld en de Kadettenschool in Brustem, maar vooral bij de vele cafés rond het marktplein waar wij door vriendelijke meisjes bediend werden. Terwijl de manschappen in de kazernes ondergebracht werden, woonden de officieren in het kasteel van Madame Lejeune te Mielen. Ikzelf, een 23-jarige jonge Leutnant werd bij Monsieur Demarneffe ingekwartierd. Vandaag kan ik zeggen dat wij als bezetter niet echt geliefd waren, maar ook niet dat wij gehaat werden; men had ons als een onvermijdelijk kwaad van de oorlog geaccepteerd en in vele gevallen hebben zich vriendschappen ont-wikkeld, die de oorlog overleefden'.

Donderdag 15 aug. 1940, 'Adler Tag', (Dag van de Arend), vlogen Do-17-toestellen om 14.50u onder leiding van Hauptmann Rathmann van de basis Brustem naar Groot-Brittannië, om er het vliegveld van Eastchurch te bombarderen. Dinsdag 20 aug. hing nogmaals een formatie van 25 Duitse Do-17-bommenwerpers boven de Theems. Een Do-17 5K+FT van het 9./KG3 werd boven het doel Eastchurch getroffen. Feldwebel Rudiger vond de dood, de overige bemanningsleden werden gevangengenomen. Op 26 aug. schoten de Tommies 3 toestellen van het 7.Staffel van Brustem in zee. Drie andere Dorniers crashten op de terugweg (06).

Op 2-3 sept. '40 kwam III./NJG1 naar Brustem. Tot oktober 1940 vlogen ze met één-motorige Messerschmitt Bf-109, daarna met tweemotorige Bf-110 (07). De piloten werden gekazerneerd in het pasgebouwde Laurentiusrustoord in de Dorpsstraat. Nadien werd dit gebouw gebruikt als keuken en voorraadkamer voor levensmiddelen en munitie. Er logeerden ook tijdens de ganse bezetting soldaten, die hun werk hadden op de vliegbasis. Hun schuilplaats tussen de bomen aan de overkant van de straat bestaat nog steeds. In talrijke burgerhuizen van het dorp werden soldaten en officieren ingekwartierd.

Op 02 sept.'40 werd een spectaculaire en gedurfde missie naar de Britse eilanden uitgevoerd. Negen Dorniers slopen op lage hoogte ongezien door de vijandelijke linies om een scheervluchtaanval tegen het jachtvliegveld Biggin Hill uit te voeren. Een Dornier-17Z-2 van het 9. Staffiel met rompleetters 5K+BT stortte neer na een gevecht met een Hurrican van het 249e Squadron. Resultaat: een dode onderofficier Hillbrecht en twee gevangenen Seidel en Sprink. Drie andere toestellen wisten, zwaar beschadigd, het vasteland te bereiken. De 5K+MT maakte een buiklanding bij de landingspiste. Op 05 sept.'40 nam III./KG3 deel aan een raid naar Londen om er 60 ton bommen boven de stad uit te gooien. Op 07 sept.'40 was de Gruppe uit Brustem weer van de partij toen de eerste door mensenhanden verwekte vuurstorm boven Londen ontstond. Twee van hun toestellen werden doorzeefd met scherven en maar één bemanningslid ontsnapte aan verwondingen. Zondag 15 sept.'40 was er opnieuw een raid vanuit Brustem naar Londen.

Woensdag 18 sept.'40 kwamen de Heinkels van de III./KG4 onder bevel van Kommandeur Major Bloedorn naar Brustem. Kort nadien werd deze groep herdoopt tot III./KG30. Dinsdag 24 sept.'40 startte weer een aanval op Londen. Rond 11.00u steeg het ganse Geschwader op en vloog richting Oostende. Samen met andere Geschwaders staken ze de Noordzee over. Door de vastberaden aanvallen van de RAF ontstonden er paniekreacties in de voorste formaties, die hun bommen lukraak afwierpen en terugkeerden. De vlucht werd afgelast op 30 km van Londen. De Luftwaffe moest voor de eerste keer massaal het hazenpad kiezen.

Woensdag 25 sept.'40 werd de vliegbasis van Brustem, die zich nu reeds uitstreckte over de gemeenten Brustem, Aalst, Kerkom en St-Truiden (Bevingen), beschouwd als één der belangrijkste vliegvelden van het bezette Duits gebied. Het kon zowat 200 vliegtuigen herbergen. De massa's voorraden die een Geschwader op oorlogsvoet nodig had, werden bijna dagelijks aangevuld. Colonnen vrachtwagens reden aan en af. Er kwamen brandstof- en bommendepots. In de St-Truidense autogarage Nova op de Luikersteenweg was de N.S.K.K. of '*National Sozialistischen Kraftfahrkorps*' gehuisvest.

Na de herstelling van de vernielingen door de bombardementen tijdens de eerste oorlogsdagen waren er twee betonnen startbanen van 1.000 en 1.250 m aangelegd. Ze waren 15 cm dik, 50 m breed en kruisten elkaar bij '*Het Lindeke*', een alleenstaande boom, niet ver van de Romeinseweg, die dwars over het vliegveld liep tussen Bruksken en Straten. Men bouwde werkplaatsen, verschillende schuilkelders, vier ondergrondse brandstoftanks en soldatenverblijven.

De Duitse '*Werbestelle*' Ridderstraat St-Truiden nodigde voortdurend de Belgische mannen uit om op de vliegbasis te komen werken van 08 tot 17u. Werklui werden ook door opeisingen verkregen. Zo konden alle mannen tussen 17 en 50 jaar gedwongen worden om bomtrechters te vullen en terreinen te effenen. Maar ook op vrijwillige basis werd arbeid en vervoer verricht door inwoners uit Brustem en omliggende dorpen, die met paard en kar elke dag naar '*de plein*' trokken. Er werd controle gehouden op de in- en uitgaande arbeiders, die aan de slagboom langs de Luikersteenweg moesten voorbijgaan. Deze ingang lag toen iets meer in de richting van Luik dan de latere toegang. Ze waren verplicht hun

identiteitskaart af te geven.

De overgrote meerderheid der werklieden waren werkloos gevallen door het stilvallen van de economie en leefden met hun gezin van ongeveer 125 F werkloosheidsuitkering per week, terwijl de Duitse bezetter 400 F aanbood. De 'führer' van een colonne van 30 man kreeg een armband om de rechterarm. Sommige werklui hadden hun eigen gereedschap bij. Hun eerste werk was sleuven graven voor telefoondraden en prikkeldraad rond het vliegveld aan-brengen.

Tijdens de maand oktober 1940 vonden haast elke dag grootschalige raids op Londen plaats. Er werd zelfs 's nachts gevlogen en men keerde langs een andere route huiswaarts. De Dorniers werden uitgerust met vlammendempers om de helle uitlaatvlammen van de motoren onzichtbaar te maken. Enkele Dorniers-17 stortten neer o.a. te Antwerpen en te Esneux. Op 03 nov. '40 crashte de 5K+CS te Bexley: 4 doden. Ook op 11 nov. waren er verliezen. Op 12 nov. crashte een Dornier-17Z-2 op het vliegveld te Brustem na een luchtgevecht (09). Een maand later op 20 dec. stortte een Do-17Z-3 van 9./KG3 neer bij St-Truiden en raakte een obstakel: 1 dode, 3 gewonden (10). Op 14 nov. 1940 wou Duitsland langs de pauselijke nuntius vredesbesprekingen beginnen met Groot-Brittannië. Zij stelden voor dat Noorwegen, Denemarken, Nederland, België en Frankrijk onafhankelijke vrije staten zouden worden met eigen grondwet en regering. Duitsland zou dan zijn troepen terugtrekken. Hitler wou de Sovjet-Unie aanvallen en kon zich geen tweefrontenoorlog permitteren.

De Nederlandse firma *Unicum*, legde eind 1940 een smalspoor aan dat het spoorwegstation van Ordingen verbond met de basis. De ijzeren rails lagen langs de Dorpsstraat naar het kruispunt aan de Tongersesteenweg, waar ze aan de rechterkant richting Sint-Truiden liepen tot aan de Houtstraat (nu Brandhoutstr.). Deze smalle weg werd gevolgd tot op de Luikersteenweg en dus op een gedeelte van de huidige Vliegveldlaan (Bornestraat tot de Luikersteenweg). Langs de Oude Borgwormseweg liep de spoorlijn het '*Opleiding en Training van de Luchtmacht*'-vliegveld binnen en eindigde aan de '*Bauleitung*' een dienst van het Duitse Ministerie die zorgde voor de infrastructuur en de wegen van de vliegvelden. Deze afdeling stond onder de leiding van '*Oberingenieur*' Neef, die op de Luikersteenweg bij secretaris Eduard Mombers in-gekwartierd was. Een stoomtreintje vervoerde de bouwmaterialen. De werkmeesters van het bedrijf, de gebroeders Harry, Hubert en Mathieu Piepers uit het Nederlandse Weert, sliepen in een kamer boven het station. Werklui, voornamelijk uit de Kempen, verbleven bij verschillende huisgezinnen in Brustem en Ordingen.

In de omgeving van de startbanen werden de hoogstambomen gerooid. De kasteelvijver van Rochendael in Bevingen (11) werd vol beton gegoten om een grote voorraad bluswater te kunnen bewaren. Er kwamen reparatiehallen en betonnen startbanen en wegen. Er werden stellingen voor afweergeschut gebouwd te Sint-Truiden aan de Brustempoort, bij Rochendael, in Kerkom en in Aalst. In villa Lichtenberg op de Luikersteenweg werden de bureau's van de '*Bauleitung*' geïnstalleerd. De werf echter lag links van de Oude Borgwormseweg, onmiddellijk achter de woonhuizen langs de Luikersteenweg.

In augustus 1941, toen het vliegveld operationeel verklaard werd, werkten er dagelijks ongeveer 480 Belgische arbeiders. Deze werkzaamheden waren niet zonder gevaar, gezien de vele luchtaanvallen van de geallieerden. De bewaking gebeurde door Duitse grondtroepen die ook de luchtafweerkanonnen bedienden. Vanaf september '41 werd het vliegveld bewaakt door de honderd man sterke 'SS-Fliegenhorst-wache' (vliegveldwachtdienst), die hun lokalen hadden in het opgeëiste huis Vandevelde-Noben, op de hoek van de Oude Borgwormseweg en de Luikersteenweg, naast de herstellingsloodsen voor vliegtuigen. Zij waren gekazerneerd in de vroegere armeeursulinenschool in de Beekstraat te St-Truiden en waren lid van de 'Algemene SS-Vlaanderen' en stonden onder het bevel van Jan Morael. Ze droegen het uniform van de 'Luft-waffe'.

Onder de grote hangar werd een drieledige kelder gebouwd die dienst deed als schuilkelder, opslagplaats en atelier om vliegtuigmotoren te herstellen of te reviseren. Er was een 'Tanklager' voor 40.000 liter vliegtuigbrandstof.

De betonnen start- en landingsbanen in een A-vorm (2 x 1450 m en 1 x 1250 m) werden geschilderd en bestrooid met gras en struiken om te trachten ze aan het zicht der Britse piloten te onttrekken. Een grasstrip werd aangelegd om te dienen als landingsplaats in nood. Ook een 'Slechtwetterbahn' had in zijn verlengsel een lange en brede strook grond die ontdaan was van obstakels en een grasgroene camouflagekleur had. De opgetrokken hangars langs de Luikersteenweg werden gecamoufleerd als een rij geschilderde huizen, met vensterluikjes en geverfde dakpannen, het ene al hoger dan het andere. Zelfs een café en een kerk ontbraken er niet aan. Het terrein moest de illusie van een normaal dorp geven. Afgesneden heidestruiken werden gebundeld en verbonden met ijzeren draad om Duitse vliegtuigen te verstoppen. De landbouwers mochten hun velden verder bewerken om alles zo getrouw mogelijk te houden.

Een dienst 'Landwirtschaft' hield zich bezig met de landbouwgronden op het vliegveld en was gevestigd in de opgeëiste boerderij Cleeren op de Aalsterweg. De tractoren werden bestuurd door Duitse burgers. De landbouwgewassen verschaften de Duitse militairen bijkomende levensmiddelen en was een goede camouflage.

Voor het wachtlokaal, naast de grote Junckershanger en tegenover café Autostrade, wapperde een Duitse vlag op een daartoe aangelegd graspleintje. Daar stopte ook de tram, die het per seoneel op Saffraanberg afhaalde. Een speciaal 'Freiperronhalte' was aangelegd. De soldaten konden er de tram nemen naar St-Truiden, waar een 'Soldatenheim' was ingericht tegenover de kerk van de minderbroeders. Hier werden verjaardagsfeestjes gevierd. De bezoekers werden opgevangen door vier Duitse Rode Kruis-zusters.

In maart 1942 was de vliegbasis af. Pas eind december 1943 eindigden de werkzaamheden van firma Unicum en het spoorlijntje werd opgebroken.

De piloot-officieren verbleven in hun veilig onderkomen in het kasteel van Nonnen-Mielen te Metsteren (12), dat dus de commandopost werd van de III./KG3. Het kasteel bleef de verblijfplaats van de hogere officieren tot op het einde van de bezetting in september '44. De andere officieren en onderofficieren werden

gekazerneerd in het kasteel *Rochendael*. Een 120-tal pi-loten en personeel overnachtten op Saffraanberg. De soldaten verbleven in houten barakken achter Rochendael. Vliegtuigboxen werden geplaatst tussen echte boerderijen en weiden. De wagens vonden een veilige staanplaats onder de takken in de hoogstamboomgaarden naast de Romeinseweg.

Heelwat Brustemnaren waren snel vertrouwd met het lawaaierig gedoe van de startende en landende toestellen. Telkens de Staf-fels hun motoren lieten warmdraaien en de grond minutenlang onder de voeten dreunde, liepen mannen en vrouwen naar de tuin of weide om het schouwspel van de vertrekkende vliegtuigen gade te slaan. Ze maakten er een nieuwe hobby van om de machines bij het opstijgen en bij het landen te tellen en alzo te achterhalen of er verliezen geweest waren.

Brustem was tot de lente van 1941 een bommenwerpersbasis van waaruit de III.Gruppe van het Kampfgeschwader 3 met hun Do-17 en Heinkelbommenwerpers hun missies naar Groot-Brittannië vlogen. In die periode was het vliegveld een volledig uitgeruste basis met verwarmde herstellingshallen, betonnen startbanen en met woongelegenheden voor de 120 man grondpersoneel. De III./KG3 verhuisde in maart 1941 naar Münchendorf om de volgende maand in-gezet te worden in de Balkan.

Vliegheer Brustem schakelde over tot een verdedigingsbasis om Duitsland te beschermen tegen de aanvallen van Britse bommenwerpers die naar het Ruhrgebied vlogen. Op 02 aug. 1941 landden zeven zwarte Messerschmitt Bf-110 nachtjagers van I./NJG1. Ze bleven zes maanden onder leiding van Hauptmann Werner Streite.

In de nacht van 05 op 06 aug. 1941 werden tussen middernacht en 03.16u vijf Britse toestellen met behulp van de zoeklichtbatterijen neergehaald: vier Wellingtons, een Whitley en een Halifax, L9516. Deze laatste kwam in een bos te Kortembos terecht en was de eerste viermotorige bommenwerper die in België neerstortte. Feldwebel Reinhard Kollak kreeg er drie op zijn naam en Lt. Hans-Joachim Redlich twee. De volgende nacht haalde Fw. Kollak nog een Wellington neer te Thorembais met zes doden. In de nacht van 16 op 17 aug. schoot Lt. Redlich een Hampden af en Oblt. Griese een Whitley. De volgende nacht haalde deze laatste nog twee Wellingtons op de grond.

In de nacht van 24/25 aug. haalden Lt. Frank, Oblt. Griese en Oblt. Sigmund elk een bommenwerper uit de lucht. Tijdens de nacht van 28/29 aug. behaalde Fw. Reinhard Kollak zijn 7e over--winning met een Wellington.

Op 01 sept. 1941 keerden zes Duitse jachtvliegtuigen niet terug naar de basis en bleven acht mannen dood. De volgende nacht bleven twee jagers achter: de 5K+BT en de 5K+GT, terwijl twee toestellen, waaronder de 5K+MT beschadigd terugvlogen. Op 03 sept. 1941 werden vijf militairen begraven, waaronder drie officieren. De gesneuvelde Duitse militairen werden eerst begraven op het kerkhof van Schurhoven '*langs de muur*' op perceel 3. Op 15 aug. 1941 waren er reeds 19 Duitse graven. In 1942 werd in het bos van Gerard de Pitteurs-Hiegaerts, en dichtbij de Kas-teelstraat een '*Ehrenfriedhof*' opengesteld. Elke lijkstapel kreeg een klein, zwart plankje met

een wit cijfer opgespijkerd. De nodige gegevens werden bewaard door de 'Verwaltung'. De houten lijkkasten en de kruisen werden vervaardigd in de schrijn-werkerij ondergebracht in de garage Auto-Palace op de Naamsevest te St-Truiden.

Op 07 sept. 1941 landden te Brustem twee zwaar beschadigde Dorniers. Beide machines waren door de luchtafweer getroffen en ze hadden vier gewonden aan boord na hun tocht naar East-Londen. Een honderdtal Belgische SS-ers bewaakten het vliegveld.

Het kasteeltje *Rochendael* te Bevingen, enkele kilometers van de startbanen, werd nu het hoofdkwartier van de basis. Op de grens van Wilderen en Duras werd een vliegveld nagebootst met loodsen, 30 namaakvliegtuigen van hout, spaanderplaat en zeildoek. Men wou de aandacht van de aanvallende Britse piloten afleiden en daar hun bommen laten deponeren. Reeds voor de oorlog was dit terrein gebruikt als uitwijkingsvliegveld door de Belgische militairen. Dit vliegveld werd echter nooit gebombardeerd.

Ook de gebouwen van Saffraanberg, opgericht in 1896 en sedert 1904 een kostschool voor meisjes, maar vanaf 1921 een Belgische pupillen- en cadettenschool, werden benut voor een Duitse cadettenschool en de Luftwaffe. De Duitsers lieten er door het Nederlands bedrijf *Unicum* een waterzuiveringsinstallatie en een richtbaan voor vliegtuiggeschut bouwen. Saffraanberg werd een telefooncentrum, het zenuwcentrum van de Oost-Belgische verdediging. Er werden telefoonkabels ingegraven van en naar de vliegbasis Brustem en alle verdedigingsinstellingen in de streek. Ook was er een buitenlandse verbinding met o.m. Nederland, Keulen en Aken. Een 40-tal vrouwelijke 'Luftwaffehelferinnen' verzorgden daar administratieve taken.

Het dorpsleven had zijn gewone gang hervat. Brustem leefde al meer dan een jaar onder de bezetting van de Duitsers met al de nadelige gevolgen die dit meebracht: avondklok, verduistering, inkwartiering en de dagelijkse gevaren van een zeer nabij gelegen vliegbasis. De Brustemners kenden het donderend geraas van de Duitse vliegtuigen, die laag en snel over hun huizen scheerden en de ruiten deden rinkelen. Ze konden op het gehoor de bedoelingen van Britse bommenwerpers onderscheiden: ofwel trokken ze naar Duitsland, ofwel kwamen ze hun lading op de vliegbasis droppen. Het tokkend geratel van een machinegeweer schrok hen niet meer op, evenmin als het nachtelijk ongemak en het slapen in een 'abri'.

Op 07 nov. 1941 stortte Oblt. Griese neer en werd zwaar gewond. Bordfunker Uffz. Helmut Schenke overleed. Op 12 jan. '42 viel de Bf-110 C-4 (wn.3051) van Oblt. Hans-Joachim Redlich neer bij Brustem. Hij vond de dood tijdens een 'Zieldarstellung' (oefening). Obgefr. Adolf Vally werd zwaar gewond. Op 14 nov. behaalde men nog twee overwinningen.

Op 15 jan. 1942 pakten de vliegeniers van 1.Staffel (I./NJG1) hun koffers en trokken terug naar Venlo in Nederland. Gedurende korte tijd zou, volgens Duitse documenten, de Stab van de 1.Gruppe en het 3.Staffel het vliegveld van Brustem bezet hebben (I./NJG3).

De drie 'Luftnachrichten-abteilung 61' onder leiding van Oblt. Cord Stegemann kwamen vanuit Deelen zich in het dorp Brustem vestigen

op 09 en 10 jan. 1942. Zij hadden de nodige radioappa-ratuur mee om een '*Nachtjagd-grosraum*' uit te bouwen. Op het kas-teel de Pitteurs-Hiegaerts en in nieuwe barakken langs het bos logeerden 150 soldaten. De barakken waren oncomfortabel en de militairen trokken naar het Godshuis in de Dorpsstraat en in particuliere huizen. Deze soldaten moesten ervoor zorgen dat hun piloten leiding kregen vanop de grond dank zij grondradar-stations. Hiervoor werden vier boordzoekradars van het type FvG 202 Lichtenstein geleverd en in de Kasteelstraat geplaatst.

Onder leiding van Hauptmann Walter Ehle landde II./NJG1 in jan. '42 op '*Horst 309*'. Ze kwamen van Stade bij Hamburg. De offici-erieren kregen logies op Nonnen-Mielen, de onderofficieren en soldaten op Saffraanberg.

Begin febr.'42 trok II./NJG1 naar Koksijde maar op 26 febr. waren ze terug op de basis Brustem. Het grondpersoneel kreeg één tot tweemaal per jaar de toelating om een kort familieverlof te nemen in Duitsland.

B.- 12 mei 1940 - 06 sept. 1944

2.- 06 maart 1942 tot 06 sept. 1944: verdediging van Duitsland

Vanaf 06 maart 1942 gebruikte de Duitse Luftwaffe de basis als lichte nachtjagerbasis. De Me-110 toestellen van II.Gruppe van het Nachtjagdgeschwader 1 (II./NJG1) (01) vonden er sedert januari 1942 hun thuishaven met als 'Gruppenkommander' Hauptman Walther Ehle, 30j en 6 overwinningen. Hauptman Ludwig Bietmann was adjunct-officier. Als Staffelkapitäne traden op: Oblt. Walter Barte (4.Staffel) met 2 overwinningen, Oblt. Eckart-Wilhelm von Bonin (5.Staffel), 3 overwinningen en Bockemeyer (6.-Staffel), één overwinning. Officiëren waren: Oblt. Petersen, Rank, Gutezeit en Lt. Brinckhaus, Niklas en Schnauffer. Ze zouden 2 jaar blijven tot 05 maart 1944. Het III./NJG1 maakte ook gebruik van de basis te Brustem. De hogere officieren trokken naar Nonnen-Mielen, de mindere officieren kwamen terecht in een achterliggend kasteeltje 'Spinveld', terwijl de manschappen Saf-fraanberg en huizen in Brustem als verblijfplaats kregen. De eerste slachtoffers vielen in de nacht van 25 op 26 maart 1942. Lt. Johannes Cenker van 4./NJG1 stortte neer, samen met zijn Bordfunker Gefr. Hugo Bernasko.

Het vliegveld werd nu een schakel in de verdedigingsketen tegen de strategische luchtbombardementen van de geallieerden: de zogenaamde 'Kammhuberlinie', genaamd naar zijn ontwerper, sedert 16 okt.'40 generaal-majoor Josef Kammhuber. Messerschmitts en Dorniers kregen een boordradar in de neus geplaatst, de 'Lichtenstein', waarmee de nachtjager zelfstandig in het donker naar zijn Britse tegenstander kon speuren. Het werd duidelijk dat de voornaamste taak van de Luftwaffe voortaan zou bestaan in de bescherming van het vaderland tegen de wassende stroom bommenwerpers. Het was vooral te danken aan de kwaliteit van het Duitse jachtwapen dat aan de geallieerde eskaders zoveel verliezen werden toegebracht. Opzet was om vijandelijke vliegtuigen in de stralenbundels van ongeveer 30 zoeklichtbatterijen te krijgen. Wanneer het toestel eenmaal in een lichtvlek belandde, hield men het daarin gevangen. Voor de rondcirkelende jachtvliegtuigen, de Messerschmitts-110, was het dan een koud kunstje de indringer te benaderen en neer te schieten. De zwarte Duitse jagers kregen vanaf 1943 een zeer lichtblauwe kleur.

Er waren ook problemen: bij een zwaarbewolkte hemel waren de zoeklichten machteloos, terwijl bij een heldere hemel de Duitse nachtjagers dikwijls verblind werden door het helle licht. Maanlicht was een grote hulp.

Te Nieuwerkerken-Wijer werd een Freya-antenne, (HR6B) een lan-geafstandsradar met een reikwijdte tot 230 km, opgesteld voor de geleiding van de zoeklichten en het geschut. De hoogte kon echter niet berekend worden.

De Duitse bouwfirmas Philipp Holzmann AG bouwde verdedi-

gings-installaties, schuilplaatsen en houten verblijfplaatsen voor het personeel. Saffraanberg, een opleidingsschool voor Duitse piloten, werd nu officierenmess. Het kasteel te Mielen-Metsteren verschafte een centraal onderkomen voor het vliegend personeel. In de nabijheid, op de hoek langs de Diestersteenweg, werd een nieuwe kazerne gebouwd.

In april 1942 was de basis bezet door 250 manschappen, terwijl 300 infanteristen instonden voor bewaking en verdediging. Burgers die de 54 vrachtwagens bestuurden, streken een vergoeding op van 60 F per dag en mochten mee-eten met de soldaten. De inlichtingendienst te Londen vernam dat er op Saffraanberg een vrouwelijke contraspionagedienst was, die bestond uit meisjes uit de streek en geleid door de Duitsers. Deze vrouwen kwamen vaak samen in het dichtbijgelegen café *Autostop* op de Luiker-steenweg.

In de maand april '42 schoten de piloten van II./NJG1 6 vliegtuigen neer: 4 Wellingtons, een Hereford en een Manchester. De overleden geallieerde bemanningsleden werden op de vliegbasis met militaire eer begraven. Later werd een steen onthuld. Na de sluiting van de vliegbasis werd deze steen als blijvende herinnering op zaterdag 16 jan. 1999 verplaatst naar het ereperk op het kerkhof van Schurhoven.

De eerste Engelse gesneuvelden werden begraven in de gemeente waar ze de dood vonden. Om de sympathiebetuigingen van de bevolking te vermijden werden ze achteraf verzameld op het afgesloten militair domein.

Een Engelse Spitfire Mk.IV landde op 12 april 1942 te Brustem. De Canadese piloot werd in St-Gillis (Brussel) opgesloten.

In de nacht van 19/20 mei 1942 gebeurde er een botsing in de lucht tussen een Short Stirling (02) van de basis van Oakington die een raid op Mannheim in Duitsland uitvoerde en een Bf-110 van 6./NJG1 met rompletters G9+HP. De Stirling IW7520 met ken-teken MG-S van het 7e Sqdn. crashte niet ver van de Luiker-steenweg in de Dorpsstraat te Brustem op de winning van Herman-Robert Lejeune (03). Er vielen 7 geallieerde slachtoffers. De Bf-110, bestuurd door Oblt. Fritz Gutezeit, Staffelkapitän van 6./NJG1, die hem neerschoot, werd door de Stirling meegesleurd en stortte ongeveer een kilometer ten oosten van St-Truiden neer (04). Samen met Fw Heinz Januschewski bleef hij te 02.24u dood in het toestel (wn.4071). Ze werden met militaire eer, eerst te Schurhoven (perceel 3) begraven, daarna op het ereperk nabij het kasteel van baron Gerard de Pitteurs-Hiegaerts te Brustem bijgezet. Ze hadden 60 missies en 1 overwinning achter de rug.

De zeven jonge RAF-bemanningsleden, die tussen de ruïnes van de hoeve Lejeune in de Dorpsstraat dood aangetroffen werden, waren: F/Lt Hector Pilling DFC uit Nairobi (Kenia), 29j; zijn co-piloot P/O Ronald Bowker, 25j; de navigator P/O Irvine Hoidas, RCAF; radiotelegrafist F/Sgt Gerald Kearns, RCAF, 23j; boordwerktuigkundige Sgt William Helliwell, 22j; rugkoepelschutter F/Sgt William Bracken, RCAF; en de staartschutter P/O Clifford Lewis, 19j, die echter reeds meer dan 20 missies had gedaan. Hun lijken werden onmiddellijk weggevoerd.

Tijdens de nacht van 30/31 mei 1942 werd een startbaan getroffen bij een bombardement door Britse jachtbommenwerpers. Vijf Duitse toestellen werden vernield en er vielen enkele doden bij de troepen (05). Die nacht stortten Leutnant Niklas (zwaar gewond) en onderofficier Wenning neer op langsheen de landingsbaan van de basis (wn.2654) nadat ze een Wellington (06) hadden beschoten. Hij ontplofte in de lucht en viel neer bij Montignies-le-Tilleul met drie doden. Er werden nog 5 Wellingtons, een Halifax (07) en een Manchester neergehaald. Deze bommenwerpers namen deel aan 'Millennium', een raid met 1.046 toestellen die in een 100-km lange, ontzagwekkende processie van vliegtuigen 1.455 ton bommen op de stad Keulen dropten.

Nu schilderde men de startbanen volledig zwart. Rond de basis kwamen lichte afweerkanonnen te Saffraanberg, Aalst, Kerkom en Bevingen. De Flaktorens werden in betonnen sokkels verankerd en bestonden uit een geraamte van dennenstammen. Op een hoogte van 15 m stond een luchtafweergeschut. Stoffen netten, die beschilderd werden, spande men over de balken. Loopgrachten werden aangelegd om korte verplaatsingen zonder risico mogelijk te maken. De munitie sloeg men op in het 'Bommenweike' naast het bos van Straten. Alle schijnwerpers verdwenen en werden vervangen door zoeklichten die het landingsterrein beschenen.

In de nacht van 01/02 juni 1942 wierpen de Britten bommen op het kwartier Bevingen en op de Naamsesteenweg naast het vliegveld. Een Halifax en een Blenheim (08) werden neergehaald door de Brustemse nachtjachtbemanningen: Schnauffer en Ehle. Ze namen deel aan de raid naar Essen met 956 toestellen. Die nacht kreeg Heinz-Wolfgang Schnauffer een kogel in het linkerbeen, maar hij behaalde zijn eerste overwinning te Grez-Doiseau. In juni schoten de nachtjachtpiloten nog zeven bezoekende toestellen neer: op 02 juni '42 een Vickers Wellington door Gruppenkommandeur Walter Ehle; op 03 juni '42 een Lancaster (09) door Schelwat-/Willman (5.Staffel) en een Wellington door von Bonin/Johrden (6.Staffel); 06 juni 2 Short Stirlings: de W7508 OJ-D door Oblt. Barte/Pieper (4.Staffel) bij Sluis en de R9314 OJ-T door Petersen/Leidenbach (6.Staffel); 09 juni een Handly Page Halifax MK2 (wn. 7701) door von Bonin/Johrden (6.Staffel). In de nacht van 25/26 juni was er een 'Intruder Operations'. De RAF stuurde 31 Blenheims, 21 Bostons en 4 Mosquitos naar Brustem. Een Blenheim Z6084 werd afgeschoten door Eckhart-Wilhelm von Bonin. Op 06 juni 1942 stierf Uffz. Paul Panitz onder een kogelregen van een bommenwerper.

In juli 1942 bouwde men opslagplaatsen aan de zijkant van de basis langs de Borgwormseweg. De omheining werd versterkt en er werden wachtposten opgesteld in zwaarbewapende Kübelwagens. Aan de Luikersteenweg richtte men 'Bereitschaftbaracken' op voor een wachtdienst met nachtelijke inzet. Naast de ingang kwam een 'Feuerwache' (brandweer).

Op 22 juli 1942 kwamen tweemotorige Blenheimbommenwerpers 's nachts naar Brustem, om er hun bommen te droppen. Eén Blenheim ging verloren.

Van 29 op 30 juli stonden de nachtjagers van II./NJG1 klaar om de *Bomber Raid* met 275 toestellen naar Saarbrücken te dwarsbomen: 2 Wellingtons, een Stirling, een Lancaster en een Halifax werden neer-

gehaald. Er vielen die nacht meer dan 29 dodelijke slachtoffers. Maar ook twee Duitse vliegtuigen gingen verloren en er sneuvelden twee vliegeniers onder de kogels van een Lan-caster: Oblt. Reinhold Eckardt en zijn bordfunker Feldw. Frank van het 7e Staffel.

De nacht nadien omstreeks 04.30u crashte te Ordingen nabij het station een Messerschmitt van de II Gruppe. De 28-jarige pi- loot Bernard Hennings en de 21-jarige Lt Wolfram Theile overleden. Ze werden eerst op de basis te Brustem begraven, nadien overgebracht naar het ereperk in het kasteelpark. Negen geallieerde toestellen werden vernietigd: 7 Vickers Wellingtons, een Handley Page Hampden (10) en een Armstrong Whitworth Whitley (11). De wrakstukken werden via het spoorwegstation van Ordingen naar Duitsland gestuurd.

De 'Luftnachrichtenzug' die in het dorp Brustem gelogeed lagen, (kasteel, rustoord en woningen) hielden een zomerfeest op 02 en 09 aug. 1942. Zij defileerden bijna dagelijks door het dorp.

Vanaf augustus 1942 werden Britse bommenwerpers voorafgegaan door vliegtuigen van "Path Finder Force" (PFF). Deze jagers hadden als taak om gekleurde lichtbakens uit te gooien op de te bombarderen domeinen.

In augustus en september 1942 waren er grote luchtactiviteiten met luchtraids naar Mainz, Saarbrücken, Karlsruhe, Düsseldorf en Essen. In augustus telde men zeven luchtaanvallen en werden 17 geallieerde vliegtuigen neergehaald. Hauptmann Walther Ehle behaalde in de nacht van 11/12 aug. 1942 zijn 9e overwinning met het neerschieten van een Wellington van het 156e sqdr. Op 28 aug. werden Otto Fries en zijn radiotelegrafist Alfred Staffa met hun Bf.110 neergehaald door een Stirling. Ze overleefden hun valschermsprong. Op het vliegveld landde op 01 sept. 1942 een Britse Vickers Spitfire (12), die in nood verkeerde. Tussen 2 en 17 sept. '42 waren er zeven geallieerde luchtaanvallen en vielen negen toestellen uit de lucht: 5 Wellingtons, 2 Short Stirlings, één Lancaster en één Halifax. Oblt. Ludwig Bietmann, adjunct-officier van de basis, verongelukte in de nacht van 10/11 sept. 1942 te Marbais. Oblt. Hollbon volgde hem op.

Begin september 1942 bouwden de Duitsers in de Kasteelstraat een optisch signalisatiesysteem: dit was een bakstenen bouw met daarop een glazen koepel, die een aantal sterke schijnwerpers bevatte. Van hieruit werden telefoonlijnen ingegraven naar de vliegbasis, de staf op Saffraanberg, de Flakstellingen en het radarstation te Nieuwerkerken-Wijer. Oberst Josef Kammhuber had een ononderbroken linie van schijnwerperbatterijen laten opstellen van in Sleeswijk-Holstein tot Luik: de 'Helle Nachtjagd'.

Eind september '42 huisden er 26 Duitse jagers op de basis Brustem. Op 22 sept. werd de 80e gesneuvelde Duitse militair begraven langs de Kasteelstraat, nu Hemelingen. Omdat graven van Duitse militairen een negatieve indruk lieten aan eigen personeel en aan de bevolking, begroef men voortaan de gesneuvelde Duitsers in het bos van het kasteel. Op 16 nov. 1942 werden de militairen in Schurhoven ontgraven en overgebracht naar het nieuwe 'Ehrenfriedhof'. De eerste nieuwe rustplaats werd ingenomen door Ofw. Ernst Kuttin. Twee monumentale stenen kregen een centrale plaats op het verzorgde kerkhof. Op één der stenen stond een spreuk:

'Für den Toden gibt es keinen willen'. Ver- scholen onder bomen lagen vier Duitse soldaten, die zelfmoord pleegden.

Dat de Duitsers een Britse luchtlanding te Brustem vreesden, bewezen de opgestelde palen en prikkeldraadversperringen op elke open ruimte, de talrijke mitrailleur-nesten en een twintigtal anti-tankkanonnen. In oktober 1942 was de basis bevolkt door 4000 manschappen. Die maand haalde men op de 5e en de 15e tel-kens een Halifax en een Wellington neer tijdens de raids naar Aken en Keulen. De overwinningen werden behaald door Lt. Autenrieth (2x), Oblt. von Bonin en Oblt. Telge. Eckart-Wilhem von Bonin landde met zijn valscherp. Op 29 nov.'42 kreeg het vliegveld het bezoek van 'Ventura's', tweemotorige bommenwerpers van het 21e Squadron van de RAF. In december bleef het kalm en werden slechts een Lancaster en een Short Stirling neergescho-ten. De overwinnaars waren Herget en Schellwatt.

Lt. Heinz-Wolfgang Schnauffer (13), de beste nachtjagerpilot van de Duitse luchtmacht, opereerde vanuit de basis Brustem met een Messerschmitt-110 en werd zelfs bevelhebber in maart'44. Om zijn kundigheid kreeg hij bij de geallieerden als bijnaam 'Phanton of the night' of 'Nachtspook van Brustem'.

Rond dit tijdstip verving de Gruppe IV./NJG1 de II./NJG1. Vooral de Messerschmitts-110, Dorniers-215 en 217 en de Junkers-88 (14) opereerden nu vanaf Brustem.

De vliegbasis kreeg tijdens de oorlogsjaren meer dan 250 aanval- len vanuit de lucht te verwerken, wat het groot belang van dit vliegveld onderstreept voor de Duitse Luftwaffe. Het goed in de volksmond gekende 'Spook van Brustem' was zeker wel één der trouw- ste bezoekers sedert december 1942. Het was een Engels stoorvliegtuig, een tweemotorige Mosquito (15), dat kleine raids uitvoerde om de Duitse nachtjachtoperaties tijdelijk uit te schakelen en alzo de overtrekkende geallieerde nachteskaders te beveiligen. Van de Duitsers kreeg het als naam: 'De U.V.D.' of 'De Unteroffizier van Dienst'. Niemand heeft ooit geweten wie deze luchtacrobaat eigenlijk was. Er werden veel veronder- stellingen gemaakt maar waarschijnlijk was het telkens een an- dere piloot. De mythe werd nog meer in de verf gezet toen in 1951 'De Spookvlieger van Brustem' in afleveringen verscheen in Het Belang van Limburg. In 1956 werd het als een jeugdroman van minderbroeder Aurelius Mertens uitgegeven (16). Volgens deze auteur zouden het verschillende piloten geweest zijn, meestal Polen, die voor 'Pathfinders' (17) speelden. Ze waren donker ge- verfd en dus nauwelijks zichtbaar. Maar zijn boek bezit geen historische achtergrond en is een gefantaseerd jeugdverhaal.

Van zodra 'Het Spook' (18) boven de basis verscheen werd er al- gemeen alarm geblazen. Zoeklichten werden ingeschakeld. De Duitsers moesten vooraleer te kunnen opstijgen de verlichting langs de startbaan ontsteken. Dit was nu voor 'Het Spook' het moment om plots aan te vallen met het machinegeweer en enkele lichte bommen. Paniek verhinderde de goede werking op het vlieg- veld. Vele Brus- temnaren verkneukelden zich in het nachtelijk kat- en muisspel en hoorden ondertussen het geallieerd nacht- eskader voorbijvliegen zonder kleerscheuren.

Er moet echter wel een onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds: '*Het Spook van Brustem*', de volkse benaming van een Engelse verkenners, en anderzijds: '*The Phantom of the Night*', een titel die de RAF-vliegeniers gaven aan de Duitser Heinz-Wolfgang Schnauffer, de schrik van de geallieerde bemanningen en de beste Duitse nachtjachtpiloot.

Begin 1943 werden de administratie en de telefooncentrale van het vliegveld overgebracht naar Saffraanberg, waar de centralisatie van de nachtvluchten gebeurde. Het volledige domein werd omgeven door een prikkeldraad. Een 120-tal '*Blitzmädeln*', of vrouwelijke hulpjes bij de luchtmacht, bedienden de immense kaarten en volgden de opgestegen vliegtuigen.

Woensdag 20 jan. '43 bemerkte de geheime inlichtingsdienst Clarence op de vliegbasis de rompcodes van: 20 Bf-110, 2 Do-217, daarbij nog 2 Engelse vliegtuigen, die waarschijnlijk in nood verkeerden en geland waren: één Spitfire (geland op 12.04 of/en 01.09.1942) en één Bristol Beaufort (19).

Vanaf januari 1943 begonnen de Amerikaanse luchtstrijdkrachten, die op Brits grondgebied gestationeerd waren, overdag naar Duitsland te vliegen. De eerste dodelijke slachtoffers in het oorlogsgebeuren van 1943 te Brustem waren Oblt. Ludwig Wolff en zijn Bordfunker, Fw. Ernst Kurz van het 6.Staffel. Door technische problemen stortten zij op 03 jan. '43 tijdens een oefenvlucht in vlammen neer met hun Bf-110 F4 met rompteken G9+DP. Ze werden op het '*Ehrenfriedhof*' begraven en Gruppenkommandeur Walther Ehle hield de grafrede. Op 25 jan. 1943 verloor de 5.Staffel eveneens bij een oefenvlucht Uffz. Eduard Kleinert. Zijn Bordfunker, Uffz. Käser, overleefde deze crash te Wimmer-tingen.

Op zondag 14 febr. '43 tijdens een heldere vriesnacht werd door Lt. Johannes Hager en Uffz. Leda (6e Staffel) als 1e overwinning een Halifax op weg naar Keulen afgeschoten. Fritz Schellwat en zijn boordmarconist Willman haalden voor hun 8e overwinning de Short Stirling BF448 neer nabij Helchteren. De acht bemanningsleden tussen 19 en 34 jaar werden op 17 febr. op het vliegveld begraven. Die nacht werd de Bf-110 F4 (wn.4448) van Karl-Heinz Roscher en von Bergen geraakt door het afweergeschut van de staartschutter van een Wellington. Wegens een brandende linkermotor moest het duo springen. Er was die nacht nog een tweede gewonde bij de Duitsers: een Bf-110 E2 (wn.4450) maakte een noodlanding dicht bij de basis. Boordmachinist Ofw. Leidenbach werd gekwetst (20).

In maart 1943 werden er oorlogsgassen gestockeerd. Als preventie deelde men nieuwe gasmaskers uit aan het personeel. Op 12 maart '43 kwamen 12 Engelse Mosquito's het vliegveld met een bezoek vereren en ze trakteerden met enkele bommen. Een Halifax en een Vickers Wellington werden die nacht afgeschoten door Oblt. von Bonin.

April '43 was een kalme maand. Een Halifax en een Lancaster moesten op 03 april achterblijven na een ontmoeting met Oblt. von Bonin, die zijn 11e en 12e overwinning vierde. Zeven dagen later schoot Hauptman Walther Ehle een Stirling MG-X BK 760 boven Tongerlo neer. De vijf slachtoffers werden op het vliegveld begraven. Het was de 17e overwinning van Walther Ehle. In de vroege ochtend van 11 april

vond men het wrak van een Bf-110 G9+FM (wn.4516) van de 4.Staffel in Lantremange. De bemanning Fw. Wilhelm Killich en zijn radiotelegrafist Uffz. Rudolf Müller waren het slachtoffer geworden van een opletende boordschutter boven Borgworm. De twee jonge vliegeniers vonden een rustplaats op het ereperk naast het kasteel op 14 april 1943. In die nacht deed Ofw. Kalinowski een noodlanding. Op dinsdag 20 april '43 werden zes lichamen van jonge Britten op de basis ter aarde besteld (21). Ze waren de bemanning van de Wellington Z1148 van het 214 sqdn, die te Overrepen gevallen was. De graven op het geallieerd soldatenkerkhof kregen een houten kruis. Opvallend is dat er geen Polen mochten begraven worden.

Op een luchtfoto van 13 mei 1943, was een derde startbaan zichtbaar, die de Romeinseweg volgde van Bruksken tot Straten. Deze baan kruiste de twee andere startbanen. De drie Staffels waren langs de randen gevestigd: 4e langs de Naamsesteenweg, 5e langs de Borgwormseweg en het 6e langs de Luiksesteenweg (ingang). Die dag schoot Kommandeur Ehle een Lancaster neer en 's anderendaags moesten vier toestellen het onderspit delven: 2 Stirlings, 1 Wellington en 1 Halifax. Overwinnaars waren: Ofw. Schellwatt en Lt. Schnaufer.

Een Bf-110 G4 van 6./NJG1 (wn.4675) crashte tijdens een trainingsvlucht op 23 mei '43 op de startbaan. Pilot Friedrich Naber overleed ter plaatse. Zijn gezelschap Uffz. Helmut Schmidtmeier stierf in het hospitaal te Leuven. Ze werden op 26 mei '43 plechtig begraven (22). In een vliegtuig van 6./NJG1 (wn.5344) werden onderluitenant-piloot Kleinschmidt en Uffz.-radioman A.Kastner gewond (23).

Ondertussen werden op 26 mei '43 acht toestellen neergehaald: 3 Wellingtons, 3 Short Stirlings en 2 Halifaxen. Majoor Ehle kreeg hiervan vijf overwinningen toegewezen, Oblt. Wilhelm Telge 2 en Oblt. von Bonin 1. Op 30 mei '43 vielen er elf vliegtuigen: 5 Halifaxen, 3 Stirlings, 2 Lancasters en 1 Wellington. Heinz-Wolfgang Schnaufer schoot een Stirling HA-H af te Kettenis en een Halifax TL-C van het 35e sqdn viel in Duras: 6 doden, één Brit ontsnapte per valscherp. Dit waren zijn 11e en 12e slachtoffer. Zijn Bordfunker (radiografist) was Fritz Rumpelhardt. Samen behaalden ze 100 overwinningen.

Maar die nacht verstoorden zes Engelse Mosquito's de acties van de Nachtjagd. Ze bemerkten een Do-217N, die zich klaarmaakte om te landen. Het was de G9+JM van het 4./NJG1, bestuurd door Uffz Karl-Heinz Roscher. Het toestel werd afgeschoten vlak bij het vliegveld te Aalst en de piloot bleef dood. Op hetzelfde moment sloeg Lt. H.-W. Schnaufer zijn derde slachtoffer: een Stirling MkIII van het 218e sqdn met rompleetters HA-A. Hij sloeg te pletter bij het vliegveld te Schaffen (24): 7 doden. Een Bf-110-G4 G9+BP (wn.4892) deed op 30 mei een kraaklanding te Brustem. Het vliegtuig tolde rond op de landingsbaan en werd erg beschadigd (25). De Bordfunker Fritz Leda kreeg 12 kogels in zijn lichaam te 03.06u en sneuvelde te Bonn in een Do-217N-1 G9+FM van Lt. Johannes Hager (wn.1462).

Te Nieuwerkerken werden vanaf 1942 twee Würzburg-Reise of kortereafstandsradar op betonnen sokkels geplaatst. De antennes hadden een doormeter van 7,5 m en zonden een straal uit die op 60 km een vliegtuig kon waarnemen. Nu kon op een afstand van 40

km nauwkeurig de hoogte van een vliegtuig berekend worden, wat voor Flak en zoeklichten een grote hulp was.

In de centrale inkomhal van Saffraanberg was een groot scherm met lampen opgesteld. Hier werd Limburg en een groot deel van de provincie Luik in kaart gebracht. Talrijke vrouwelijke militairen of *'Luftwaffehelferinnen'*, die deel uitmaakten van de *'Flugmeldedienst* (luchtbewakingsdienst), *Fernschreibedienst* of *de Jägerleitdienst'* (commandocentrale van de luchtverdediging) gaven informatie over Duitse en geallieerde vliegtuigen in het luchtruim. Ze voelden er zich veilig want het enorme gebouw was volledig gecamoufleerd met groene verf en gaf de indruk een groot bos te zijn.

In juni '43 waren er 37 nachtjagers op de basis Brustem. Er werden 72 treinwagons met munitie vanuit Ordingen afgevoerd naar Duitsland. De *'Fabriekswacht'*, die de munitie bewaakte, werd omgevormd tot de *'Vlaamse Wachtbrigade'*. De 8e compagnie kreeg een verblijf in een vleugel van Saffraanberg. Het munitiedepot werd verplaatst naar het bos van Straten (Bevingen).

Het verzet verzond op 13 juni 1943 (VN.J.271) volgende inlichting: *'Tussen Aalst, Kerkom en Bevingen achter het bos genaamd Wimmi, bevinden zich namaakvliegtuigen in hout. De Duitsers hebben zelfs het terrein gecamoufleerd met netten. Ook is er een imitatie van een rivier en een moeras met in de omgeving zelfs reigers. Het lijkt allemaal echt te zijn. De arbeiders zijn niet toegelaten tot dit terrein. Zaterdag 12 juni rond 1 u in de morgen zijn op het vliegveld drie Duitse jagers neergestort. Twee andere jagers maakten een slechte landing en zijn beschadigd. De landingsbaan werd gedeeltelijk vernield. Een arbeider, die te Brustem werkt, heeft me verteld dat te Kerkom een belangrijk contingent bommen is toegekomen, die opgeslagen werden in de hangars'* (26).

Juni was een bedrijvige maand: er gebeurden zeven luchtaanvallen en er bleven 21 toestellen achter: 10 Halifaxen, 6 Lancasters, 4 Stirlings en één Wellington. De eerste dagen van juni '43 begroeven de Duitsers te Brustem de lichamen van 17 RAF-vliegeniers. Na de oorlog werden er meer dan 500 graftombes geteld. In het bos te Brustem werden toen 159 Duitsers ontgraven en naar Lommel overgebracht.

Tijdens de Britse raid naar Düsseldorf in de nacht van 11 op 12 juni 1943 om 00.45u onderschepte Oblt. Walter Barte en Uffr. Pieper van de 4./NJG1 een Lancaster MkIII ED978 PG-B van 619 sqdn bij Tongeren. Zes vliegeniers werden gevangengenomen. De piloot Colin O. Taylor geraakte in sept. '43 terug op Britse bodem. Oblt. Wilhelm Telge van de Stab II./NJG1 schoot een Stirling BK817 AA-B te Aubel neer. Gevolg: zeven doden. Hptm. Eckkart-Wilhelm von Bonin, de Staffelkapitän van de 6./NJG1 schakelde boven Luik de Halifax MkII JD168 KN-T uit. Hij viel te Oupeye: drie dode burgers, drie verwoeste huizen, één dode Britse boordschutter van 19 j. De andere vliegeniers werden gevangengenomen. Oblt. Walter Barte haalde nog een Halifax DK170 naar omlaag te Bladel bij Eindhoven (wn.5450). Maar de Bf-110 G9+FN van Ofw. Fritz Schellwat en Bordfunker Ofw. Rudolf Lüdecke van de 5e Staffel werd beschoten en stortte neer bij Hinsberg. Beiden werden gekwetst.

In de nacht van 14/15 juni 1943, tijdens de raid naar Oberhausen, schoot Oblt. Wilhelm Telge de Lancaster MkIII LM324 van 460 sqdn neer te St-Truiden met zeven doden tussen 21 en 31 j. Uffz. Rudolf Frank van de 2./NJG3, die tijdelijk te Brustem verbleef, haalde een Lancaster Mk III ED810 VN-Z van 50 sqdn neer bij Ekeren om 01.24u. De Bf-110 G9+DN van Otto Fries en Alfred Staffa deed een noodlanding op de vliegbasis wegens motorpech.

Tijdens de nachtelijke raid naar Keulen op 17 juni 1943 schoot Lt. Werner Baake van de 1./NJG1 een Lancaster III ED-29 PH-K neer te Neerpelt om 01.59u. De zevenkoppige bemanning, allemaal sergeanten tussen 19 en 30 j, kwamen om en werden op de vlieg- basis begraven. De beschildering, een kangoeroe, werd uit de romp gesneden en opgehangen als trofee in de bar van de Duitse piloten. Majoor Walter Ehle haalde toen ook nog een Lancaster neer. Het laatste drama op Belgische bodem voltrok zich die nacht te Vorst. Een Lancaster ED487 WS-D van 9 sqdn was het slachtoffer van Uffz. Hubatsch/Uffz. Ulbrig van de 5./NJG5, een bemanning die Brustem kwam versterken: 4 doden.

De Stirling EF366 MG-L werd op 22 juni '43 boven Achel aangevallen door Hptm. Siegfried Wandam, een officier van 1./NJG5 die te Brustem verbleef. Balans: twee doden.

De twintigjarige Lt. Schnaufer en zijn andere radaroperator Lt. Baro stegen op 22 juni 1943 op om 00.54u. Om 01.20u kreeg hij informatie van het radarstation 'Tomtit', dat zich 25 km noordoost van Brussel bevond: '*een vijandelijk vliegtuig was uit het westen in aantocht...*'. Schnaufer naderde langs achter tot op 50 m en opende het vuur met al zijn boordwapens, zijn kanon en machinegeweren. De bommenwerper Stirling BK-712 HA-D van 218 sqdn vatte vuur en viel als een baksteen naar beneden bij Aarschot: 7 dode bemanningsleden.

Die nacht behaalde Oblt. Hans Autenrieth een dubbele overwinning: een Stirling MkI EF348 LS-N te Aldeneik-Maaseik en een Wellington HF457 te Houthalen: 5 doden. Oblt. Wilhelm Telge/Uffz. Telsnig haalde een Halifax MkII JD259 NP-R neer te Leest bij Mechelen: 7 doden. Hij schoot ook nog op 24 juni een Lancaster MkI ED781 neer te Lantin: 6 doden. Om 01.58u onderschepte Oblt. Hans Autenrieth de Stirling BF501 HA-N te Kaggevinne: 8 doden. Een Lancaster W4320 UV-D van het Australische sqdn 460 stortte neer te Alken in de Bovenstraat op 25 juni. Alle bemanningsleden werden gevangengenomen.

In de vroege nacht van 29 juni behaalde Oblt. Heinz-Wolfgang Schnaufer drie overwinningen met 18 slachtoffers: om 01.30u schoot hij een nieuwe Lancaster LM323 OF-U neer te Solwaster (Spa) met 7 doden; om 01.45u was het de beurt aan een Lancaster MkV DK137 MP-R te Vottem bij Luik met 7 slachtoffers; om 01.55u behaalde hij zijn 17e overwinning met een Halifax HR-812 TL-F in Souverain-Wandre met 4 doden.

Tussen 1 en 14 juli '43 waren er vijf aanvallen op Duitse ste- den en 13 geallieerde toestellen werden onbruikbaar gemaakt: 5 Lancasters, 5 Halifaxen, 2 Wellingtons en één Stirling. In de nacht van dinsdag 13/14 juli '43 vielen drie bommen te Bevingen: 2 doden. Tussen 14 en 30 juli '43 stortte geen enkele Britse bommenwerper in België neer.

Tijdens de Britse raid naar Hamburg in de nacht van 24/25 juli werd een nieuw wapen ingezet: kleine repen zilverpapier, 'window' genaamd, liet men in grote hoeveelheden vanuit één bepaald vliegtuig naar beneden dwarrelen. Dit verwekte op de Duitse ra-dar een beeld alsof een enorme stroom bommenwerpers naar Duitsland vloog. De verwarring bij de Duitse luchtleiding deed de nachtjagers naar verkeerde plaatsen vliegen terwijl de Brit-ten ongehinderd naar hun Duits doelwit trokken.

Op 04 juli'43 stortte een Bf-110 neer te Ordingen: 2 doden. In de nacht van vrijdag 30/31 juli 1943 had de bemanning van een Ju-88-A-4 (wn.2084) van de III./KG26 geen geluk. Het toestel scheerde rakelings langs de huizen bij het spoorwegstation van Ordingen en stortte neer op een akkerland in Zepperen, dicht bij de kerk. De vier doden werden te St-Truiden begraven.

Het 'Spook van Brustem' bezocht regelmatig de vliegbasis. In juli'43 kwam een Mosquito II 739 van 157 sqdn op bezoek. De piloot was Lt. James Benson en de navigator Lewis Brandon. Deze laatste schreef zijn oorlogsherinneringen neer in een boek 'Nigt Flyer': 'Het was een patrouillevlucht op lage hoogte en mijn navigatie was erg correct. We arriveerden op het punt, enkele mijlen ten westen van het vliegveld, net op tijd. Tot ons genoeg floepten enkele lichten op het vliegveld aan en we begonnen achten te draaien. Niemand bleek ons op te merken, en we vlogen dicht. Enkele minuten later zei Ben haastig:

-Hey, wat is dat? Daar beweegt iets.

-Ik zie niets...Och ja, nu wel. Aan de andere kant van het vliegveld, nietwaar?

-Inderdaad. Dat zijn een paar navigatielichten, kerel. Ik durf wedden dat hij aan het taxiën is om op te stijgen. Laat ons eens naar de kaart kijken.

Ik spreidde de speciale kaart van het vliegveld St-Truiden uit die we van de Inlichtingendienst gekregen hadden. Ben bestudeerde ze.

-Dat is de startbaan die ze zullen gebruiken. Kijk, hij is nu haast bij het einde ervan. Hier, pak vast.

Hij zette de Mossie in positie met een perfecte uitlijning. We zagen dat de Duitser snelheid won en dat hij zijn motoren op volle toeren liet draaien. Hij had nog steeds zijn navigatielichten aan, misschien konden we ze wel voor hem uitdoven.

Intussen moesten ze op het vliegveld begrepen hebben wat er ging gebeuren. Een serie van twee opeenvolgende salvo's van een seinpistool werden vanop de grond afgevuurd. Maar we waren reeds met een duikvlucht achter en onder het vliegtuig gekomen. Het was een Dornier 217, zowat driehonderd voet van ons verwijderd.

Op het moment dat Ben het vuur opende werd er een seimpatroon uit de Dornier geschoten. Een lang salvo uit onze kanonnen flitste langsheen de romp van de Dornier, die naar beneden stortte. Hij crashte in een enorme explosie op zowat een mijl van het einde van de startbaan.

Drie zoeklichten flikkerden aan op het vliegveld en zochten ons. Maar wij waren intussen reeds lang weg. Enkele minuten later draaiden we weer achtjes en de schijnwerpers gingen uit, als- ook de andere lichten op het vliegveld. We konden onze positie handhaven

dankzij het vuur van de Dornier, die zowat een half uur lang brandde. Nu en dan werd het daar beneden levendiger toen bommen of munitie van het Duits vliegtuig explodeerden.'

De Do217N G9+HN (wn.1433) van de 4./NJG1 stortte op 31 juli nabij Gingelom neer: 3 doden, waaronder Oblt. Helmut Fuchs.

Die nacht steeg de Bf-110 G4 (wn.5473) van 5./NJG1 op om de RAF-formaties tegemoet te vliegen. Het geschut van de Mosquito noodzaakte de bemanning het toestel te verlaten. Pilot, Lt. Friedrich Erlinghagen sprong te laag zodat zijn valschermscherm zich niet tijdig opende. De 24-jarige militair vond de dood te Ker-niel.

In de nacht van 09/10 aug.'43 stortte een Bf-110 G-4 (wn.5374) bij Namen neer wegens motorpech. De bemanning bleef ongedeerd. Woensdag 11 aug. werden drie bommenwerpers van de raid naar Neurenberg getroffen: een Lancaster Mk III JA716 OF-V werd neergeschoten bij Namen door Fw. Otto Fries en Uffz. Alfred Staffa. Het was hun eerste overwinning. Lt. Gunther Franz, Staffelführer, werd die nacht neergeschoten te Hanzinelle en om 03.33u schoot Lt. Johannes Hager vergezeld van Uffz. von Bergen 1 Short Stirling, de BF460 LS-F van 15 sqdn neer: 4 doden te Doische. Donderdag 12 aug. waren er 26 jachtvliegtuigen aanwezig op het vliegveld. Mosquito's bezochten de basis en wierpen een achttal bommen in het centrum, waar de startbanen elkaar kruisten. 's Anderendaags stonden er 40 Duitse jagers opgesteld.

Op dinsdag 17 aug. werd omstreeks 11.30u de basis aangevallen door 146 Amerikaanse Boeing Flying Fortress B-17 bommenwerpers (27) van de 3e Divisie. Diezelfde dag om 14.45u keerden 230 Boeings B-17 toestellen om het vliegveld opnieuw te bombarderen. Negen bommenwerpers bleven achter: 4 Lancasters (majoor Ehle 2x, Lt. Musset 2x), 4 viermotorige toestellen B17 (von Bonin, Barte, Fries en Hager) en één Halifax (Lt. Musset). Vliegbasis Brustem was een grote hindernis voor de geallieerde raids op Duitsland geworden. Een Bf-110 G4 (wn.4866) stortte neer te Bilzen: 2 doden. Een Bf-109 van III./JG26 crashte te Ruten: 1 dode.

Omdat de Duitse nachtjagers steeds langs onder aangevlogen kwamen en naar de staartkoepel en de onderzijde van de romp mikten, werd in de staart van de bommenwerpers een Monica-radar geplaatst om de snelle jagers op te sporen.

In de buurt van de basis stortte op 18 aug. een Bf-110 G4 (wn.5572) van de 4./NJG1 neer wegens motorpech. De bemanning kon echter springen. Majoor Wutz-Ferdinand Galland (II./JG26), broer van Adolf Galland, werd met zijn Focke Wolf A-6 neergeschoten door een B-17. Pas 2 maanden later werd hij, in zijn toestel vier meter diep in de grond, gevonden te Hees. Op 15 okt. werd hij begraven op het 'Ehrenfriedhof' in het kasteelpark. Enkele dagen later ontdekte men tussen het schroot nog enkele van zijn lichaamsdelen. Deze werden in zijn graf bijgelegd.

Diezelfde maand trokken de geallieerden weer naar het Ruhrgebied op 23, 24, 28 en 31 augustus en verloren 13 toestellen: 6 Halifaxen, 4 Lancasters en 3 Short Stirlings.

Oblt. Schnauffer werd op 20 aug. Staffelfkapitän van de 12./ NJG1

te Leeuwarden en behaalde zijn 23e overwinning op de Halifax MkII JB835 om 04.04u op 28 aug. te Auvélais met zes doden, die te Jemeppe begraven werden.

Op 30 aug. verongelukte een Do-217N-1 G9+EM van de 4./Staffel te Veulen. Lt. Ing. Hans Witzke, Uffz. Walter Heise en een meccano-Uffz Poppelmeyer kwamen om het leven na hun eerste en enige overwinning op een Halifax MkV-EB255 IP-P van het 434e RAF sqdn met zeven doden in de omgeving van Tongeren. Die dag moest Uffz. Wolfram Zöller van de 6e Staffel boven Mönchen-Glabbach uit zijn toestel Bf-110 E2 G9+FP (wn.2650) springen. Hij werd gewond.

Op het vliegveld te Brustem werden zes lijken van de te Lommel gevallen Stirling III EH938 AA-F van 75 sqdn, evenals de vier doden van de Halifax II HR739 van 158 sqdn, die te Hechtel-Eksel viel, begraven. Ook de vijf slachtoffers van de Wellington HE998 AS-U van 166 sqdn, werden op 02 sept. bijgezet. De achtkoppige bemanning van de Halifax V LK894 IP-K van het Canadese 434 sqdn, die te Kessenich viel, vond te Brustem een voorlopige rust-plaats.

In augustus 1943 waren de gebouwen van het vliegersdorp Bevingen klaar. De bemanning en grondpersoneel, die op Saffraanberg woonden, verhuisden naar dit modern complex, met zwembad en zie-kenzaal, terwijl de officieren in Nonnen-Mielen bleven.

De Duitse overheid stuurde nieuwe grondtroepen naar Brustem, die gekazerneerd werden op Saffraanberg. De staf werd overgeplaatst van Saffraanberg naar het kasteel *Rochendael* te Bevingen.

Tijdens de nacht van 01 sept. 1943 maakten Mosquito's de startbanen onbruikbaar. Die nacht verloor Hptm. Wilhelm Telge, de Staffelkapitän van de 5e Staffel en één der beste piloten van Brustem (15 overwinningen), het leven in de buurt van Lücken-walde. Zijn Bf-110 G9+AN (wn.5364) kwam in Jütchendorf in bot-sing met een Britse bommenwerper. Hij werd in zijn woonplaats begraven. Zijn Bordfunker Oblt. Heinz Freyman kon springen.

Op 04 sept. '43 was Generaal Josef Kamhuber, de bevelhebber van de hele Duitse nachtjacht, aanwezig te Brustem om Majoor Walther Ehle, Kommandeur van de II./NJG1 (37 overwinningen) en Ofw. Reinhard Kollak van de 8./NJG4 (30 overwinningen), gekazerneerd te Juvincourt, het Ridderkruis te overhandigen. Te Brustem verbleef een *'Musikkapelle'*, die feesten en begrafenissen opluis-terde.

Op 1, 6 en 7 sept. '43 haalden de nachtjagers acht toestellen neer: 4 Halifaxen, 3 Stirlings en één ander viermotorig vliegtuig.

Donderdag 09 sept. '43 vertrok bijna iedereen van de basis per trein vanuit Luik en via Frankfurt naar Langendiebach als on-dersteuning van een *'Schwerpunktbildung'*. Het vliegveld scheen volledig verlaten te zijn. Alleen de officieren van de *'Bauleitung'* en de dames van de kantine bleven ter plaatse.

Vanaf woensdag 22 sept. '43 werd de basis bevolkt met 21 Bf-109 jachtvliegers voor een kortstondig verblijf. Op 30 sept. kwam II./NJG1 terug naar de Luftwaffebasis te Brustem. De staf vestigde zich opnieuw in de gebouwen van Saffraanberg, die eerst moesten ontsmet worden, een werk dat toen 19.550 F kostte bij de Brusselse firma

Désinfectout. Het krioelde er in de vele kelders van ratten en muizen. De staf vestigde zich dan maar op kasteel Rochendael en liet het grondpersoneel op Saffraanberg logeren.

De '*Ortskommandantur*' werd ondergebracht in kazerne *Schuttershof* te Sint-Truiden. Een 180-tal Belgische SS-ers betrokken nu hun kantoren in de Schepen Dejonghstraat. Daar kwamen ook een aantal bureaus van de Gestapo.

Op 04 okt. vatte een Bf-109-G6 van 10./JG26 (wn.20457) vuur bij een crashlanding. De piloot onderofficier G.Steinberg bleef dood en werd te Brustem begraven. Op 14 okt. werden 2 Bf-109-toestellen naar beneden gehaald te Stokkem en Hasselt.

De sirene kondigde een klein alarm aan door driemaal te loeien gedurende vijftien seconden met telkens 5 seconden interval. Bij groot alarm loeide de sirene vijftienmaal per minuut. Dan volgde weldra het aanzwellend zacht gebrom van de honderden geallieerde vliegtuigmotoren en het gehamer van het luchtdoelgeschut, dat soms overtroffen werd door oorverdovende explosies. Het gedonder van de kanonnen, het helse vuurwerk van de trossen lichtkogels en het heen- en weergaan van de zoeklichten aan de hemel was een adembenemend nachtelijk klank- en lichtspel voor de omwonenden, die toen liever niet toekeken en hele nachten in hun schuilkelders moesten doorbrengen: sommigen biddend, anderen vloekend. Het regende scherven van luchtdoelgranaten en brokstukken van soms neergeschoten vliegtuigen. Het dorp sidderde dan op zijn grondvesten. Dit verwekte angst en spanning bij de burgerbevolking, die bij de minste mogelijkheid de nabijheid van het vliegveld ontvluchtte. Nochtans waren de piloten daarboven de helden die ons van het Nazi-juk zouden verlossen. Soms merkte men alleen de condensstrepen van de overtrekkende Amerikaanse '*combat boxes*'.

Maar ook voor de Duitse militairen was de basis te gevaarlijk geworden en ze installeerden hun '*Horst Kantine*' in het opgeiste *Café-Hotel Autostrade* op Luikersteenweg-Lichtenberg, waar door schrijnwerker Joseph Cleeren uit de Lenaertsstraat op bevel van het gemeentebestuur in november 1943 verduistering moest aangebracht worden. Deze werken kostten 5.479,35 F.

Bij sommige bombardementen kwamen er bommen buiten het vliegveld terecht. Zo vielen er op zondagnacht 22 aug.'43 om 23.50u brand-bommen te Zepperen en een week nadien op de Zepperenweg te Sint-Truiden waar nu de expresweg ligt.

Op 22 okt.'43 werd een Short Stirling neergehaald. Woensdag 03 nov. werden zes toestellen neergeschoten: 3 Lancasters, 2 Ha-lifaxen en één Short Stirling te Wimmertingen en Opgrimbie. Lt. Erwin Ernst en Uffz. Josef Lüning verongelukten op 10 nov. nabij Maastricht. Uffz. Hermann Hoffman vond de dood boven de vlieg-basis.

In de avond van dinsdag 17 nov.'43 stortte de 30-jarige Gruppenkommandeur van de II./NJG1 majoor Walther Ehle, drager van het ridderkruis met zijn Bf-110 G4 (wn.5575) G9+AC neer bij Horpmaal. Het uitvallen van de vliegveldverlichting had zijn landing onmogelijk gemaakt. Hij kwam om het leven samen met zijn twee bijzitters: Fw. Liedenbach en Uffz. Derlitzki. Zij werden begraven op het Duits kerkhof naast het kasteel. Walther Ehle werd als Kommandeur van

de II./NJG1 opgevolgd door Hpm. Eckart-Willem von Bonin. Heinz-Wolfgang Schnauffer zou toen enkele maanden het bevel over de basis gevoerd hebben. Bordschülze Uffz. Heinz Hein verongelukte bij een landing in Limburg/Lahn.

Een week later stortte Lt. Vettters neer. Ogefr. Steyer en Ogefr. Krieger vonden de dood toen hun toestel in brand vloog tijdens een simulatieoefening met Bf-110-E2 in Kortenberg. Men verdacht een paar vliegtuigmecaniciërs van sabotage, o.a. Karl Stig-gelmayer en Gefreiter (korporaal) Max Schmailzl, die enkele dagen later deserteerde en onderdook in de Ardennen. Enkele me-caniciërs werden naar het Oostfront gestuurd. Max Schmailzl verafschuwde de oorlog en had wekelijks een volledig overzicht van de situatie van het vliegveld aan de inlichtingsdienst *Clarence* bezorgd.

In de nacht van 18/19 nov.'43 viel een Lancaster JB367 neer op het kasteel de Tornaco te Voort. De piloot overleed. Woensdag 24 nov.'43 werd het vliegterrein overvlogen en regende het bommen langs de zijkant op de Borgwormseweg. Tijdens de tweede helft van november werden nog negen bommenwerpers, die deelnamen aan *'The Battle of Berlin'*, uit de lucht gehaald: 4 Halifaxen, 3 Lancasters en 2 Short Stirlings.

In dec.'43 voerde men de nodige bommen voor de bombardementen op Britse steden via de stations van Hasselt en Sint-Truiden aan. Ze werden te Gingelom gestockeerd. Toen werd het vliegveld ver--groot met 40 ha landbouwgrond.

De berm langs de *autostrade*, toen nog een onafgewerkte om-leidingsweg in beton tussen de Luikersteenweg te Lichtenberg en de Tiensesteenweg in Staaien, werden weerszijden uitgegraven om als schuilplaats te dienen voor zes Duitse vliegtuigen. De *'Organisation Todt'*, die alle militaire werken uitvoerde, nam nieuwe werkkrachten in dienst tegen 2,50 F/u en stelde in december 1943 een duizendtal arbeiders te werk op de vliegbasis. In de nacht van 12/13 dec.'43 kreeg men bezoek van Mosquito's. Van 18 op 19 dec.'43 verloren de Duitsers twee bemanningen boven Düs-seldorf. Het kerstfeest werd vervroegd op 18 dec. gevierd. Op 20 dec. stortte te Zepperen een Halifax HX270 neer: 3 doden. Kerstdag bleef Oblt. Finster, Staffelkapitan van 4./NJG1 dood in Unterresbach. Oblt. Henseler volgde hem op.

Omstreeks Kerstmis '43 werden nog drie bommenwerpers naar beneden gehaald: 2 Halifaxen en één Lancaster (Tessengerlo). Lt. Fries, Fw. Staffa en Ogefr. Deubzer behaalden op 29 dec.'44 hun 8e overwinning. Op 02 jan.'44 kreeg Uffz. Karl Strunz moeilijkheden met zijn motor. Hij bleef dood aan zijn valscherms te Niederroden.

Januari 1944 was een kalme maand. Op de basis bevonden zich 20 Messerschmitts-109 en enkele Focke-Wulfs-190. Er werden drie toestellen afgeschoten door Otto Fries en Alfred Staffa: 2 Halifaxen en één Lancaster.

Donderdag 21 jan. landden er 40 Duitse bommenwerpers, die zich bevoorraden voor hun tocht naar Engeland. Bij hun terugkeer ontbraken 8 toestellen.

In februari 1944 werden de 287 lokalen van de kazerne op Saf-

fraanberg weer eens ontsmet en dit kostte nu 77.310 F. Hauptmann E.-W. von Bonin kreeg op 05 febr.'44 na 31 overwinningen het Ridderkruis. Het Zielgeschwader II onder leiding van piloot Herbert Marwinski verhuisde van Grimbergen naar Brustem. Hun opdracht bestond erin doelen te slepen waarop de luchtafweer en ook de nachtjagers konden oefenen. Op 11 febr. '44 stortte een Messerschmitt van de IIIe Gruppe neer te Brustem. De piloot overleed.

Veel bewoners van de Luikersteenweg en de Borgwormseweg ontruimden hun huis of boerderij en zochten een veiliger onderkomen bij familie of vrienden. Uit een spionnagerapport van 09 jan.'44 vernamen we: *'De verdedigingswerken zijn op volle kracht begonnen. De Duitse bewaking is verzekerd door de leden van de Vlaamse Zwarte Brigade die de wegen afsluit, naar paspoorten vraagt, de personen en voertuigen doorzoekt.'*

Op schetsen uit 1943 en 1944 door een agent 'VNGA' van de inlichtingsdienst 'Luc/Marc' bemerkten we *'Bouwleiding, SS-wacht, Collet jaune (Saffraanberg), logement Flag (rustoord)'* en tegenover het vliegveld op de Luikersteenweg: *'Café Mombaers, Café Autostrade, houte barake van piloot'*.

En dan kwamen de grote geallieerde bombardementen, als voorbereiding op de landing in Normandië en de bevrijding. In de nacht van 20/21 febr.1944 wierpen acht RAF-jagers, Mosquitos, hun 8 bommen op de landingsbanen. Maar toch werd die zondagavond nog een Halifax en een Lancaster uit de wolken gehaald.

Men was nog volop bezig met de kraters (28) dicht te gooien toen op vrijdag 25 febr. de sirenen te 10.30u in de voormiddag loeiden. Het was een aanval van de 386e Bomber Group met middelzware Amerikaanse bommenwerpers: B-26 Marauders van de 9e Luchtmacht, geëscorteerd door jagers van het 350e smaldeel van de RAF. Dit kaderde in de operatie 'Big Week' van de 9e USAAF, gestart op 20 febr. en gericht tegen de Duitse vliegtuigin-dustrie.

Honderdvijfentwintig zilveren stippen kwamen aangevlogen uit de richting Gingelom. De piloten zochten hun doel: de Duitse mili-taire basis van Brustem.

Er volgden twee bommenregens, echter van te hoog en niet genoeg gericht. Een eerste trof het dorp Brustem en de stad St-Truiden. Een tweede reeks werd te laat uitgegooid en trof de Luiker- en de Tongersesteenweg. Op het vliegveld vielen slechts 360 bommen. Om 11.00u was alles voorbij. Ze hadden hun bommenlast laten vallen van Straten tot Zepperen. Spijtig genoeg vielen de meeste van de 1.300 brisant- en springbommen (29), waarvan de zwaarste 500 kg was, buiten de basis met heel veel schade aan 59 woningen en ook acht burgerlijke slachtoffers in het dorp Brustem. Op de basis zouden er 20 tewerkgestelde burgers en 53 mannelijke en vrouwelijke militairen (soldaten, Vlaamse Wachters en jonge meisjes) de dood gevonden hebben. Men telde 50 gekwetsten, waar-van 28 zwaar. Op de Luikersteenweg te St-Truiden werden 21 hui-zen beschadigd, op de Zepperenweg 9, in Aalst 3 en in Brustem 35. Verder was er weinig schade op het vliegveld: slechts een benzinedepot was geraakt, een schuilkelder stortte in zodat geen enkele soldaat kon ontsnappen, enkele hangars waren vernield, de burelen van de

'*Fliiegerhorstwache*' (woning Ernest Vandevelde) op de hoek van de Aalsterweg lag plat, 3 Messerschmitts werden op de grond vernield, één van de 3 startbanen was geraakt en een telefoonkabel was gebroken. Op enkele minuten had dit bombardement 600 bomtrechters gedolven te Brustem, 7 te Aalst en 150 te Sint-Truiden. Drie vier-motorige Amerikaanse bommenwerpers werden neergeschoten. Er was schade aan omliggende wegen, landbouwgronden en fruitweiden. Ook Saffraanberg werd licht geraakt. Op de weg St-Truiden-Luik was geen verkeer mogelijk. Volgens nota's van geheime agenten waren de Duitse vliegtuigen de dag voordien vertrokken. Die vrijdagmorgen waren 35 Duitse bommenwerpers en een tiental Messerschmitts op de basis aanwezig.

Een bom trof het huis en boerderij van Herman Daenen (30) op de Borgwormse Kiezel, vlak bij de bouwleiding. De 68-jarige Herman werd dodelijk getroffen. Ook zijn vijfjarige kleinzoon Gilbert Otten (31) werd een slachtoffer. Het huis van slachter Guillaume Vreven op de Luikersteenweg werd beschadigd en Guillaume overleed (32). Even verder op de Luikersteenweg aan de ingang van de huidige Vliegveldlaan lag een ander slachtoffer: Marguerite Loix (33), nog geen 24 jaar. Ze was op weg om melk te halen en haastte zich naar huis. In café Moderne enkele meters verder (nadien café Bers, nu antiekzaak), vielen er dode en gewonde Duitse militairen. Zij waren in deze herberg gaan schuilen, maar werden daar verrast door de bommen. Volgens ooggetuigen liep het bloed er over de vloer. In café De Zonnestraal viel de zoldering in en kwam de 58-jarige uitbaatster Maria Bruijninx (34) dood in het voortuintje terecht. Haar zoon, de 22-jarige Hubert Vanruten, werd gekwetst. Op dezelfde Luikersteenweg velde de luchtdruk van een bom een kind van nog geen vijf jaar: Gilberte Moria (35). Ze vertoonde geen enkele wonde. In het bos viel een ander slachtoffer: de bijna 17-jarige Jozef Loix (36) werd gedood door wegvliegende scherven. Ook de 58-jarige Marie-Marguerite Fransis, echtgenote Wijnants, uit de Kapelstraat 133 werd zwaar gewond onder de puinen van haar huis gehaald en overleed op 14 maart in het hospitaal te St-Truiden (37).

Brustem treurde om zijn acht onschuldige oorlogsslachtoffers, zijn twaalf gekwetsten en zijn vele verwoeste huizen. De bevolking reageerde verbijsterd en de bezetter speelde er handig op in met propaganda tegen de Amerikanen.

Er waren twaalf gekwetsten:

- Jacques Jozef-Engelbert.-°Br.29.06.1884.
-z.v. Pieter Jacques en Catharina Renaers.
-huwde in 1911 met Augustine Berings, °ST.10.01.1885-+Br.22.04.1959.
-woonde Hameistraat 317, licht gekwetst.
- Gorreux Louisa.-°Br.20.09.1926.
-d.v. Hubert Gorreux en Maria-Theresia Coenen.
-huwde op 08.10.1947 met Laurent Daenen.
-woonde Kapelstraat 131, licht gekwetst.
- Gorreux Paula.-°Br.13.10.1919.
-d.v. Hubert Gorreux en Maria-Theresia Coenen.
-huwde op 27.10.1948 met Maurice Lejeune van Jeuk.
-woonde Kapelstraat 131, licht gekwetst.
- Haesen Livinus-Joseph.-°Oostham 22.02.1904.
-z.v. Casimir Haesen en Maria Reynders.

- huwde met Marie Vangenechten, °Tessengerloo 21.01.1900.
- woonde Luikersteenweg 34, zwaar gekwetst.
- Loix Jozef-Amand.-°Br.06.02.1891.
- z.v. Jean-Albert Loix en Maria-Louisa Lacroix.
- huwde Leonie Vansichem, °ST.23.08.1899-+Br.30.12.1959.
- woonde Dorpsplaats 245 (hoek Kapelhofstraat), zwaar gekwetst.
- Loix Maria-Elisabethh.-°Br.11.02.1899.
- d.v. Jean-Albert Loix en Maria-Louisa Lacroix.
- woonde Dorpsplaats 245 (hoek Kapelhofstraat), licht gekwetst.
- Moria Alfons.-Br.°19.02.1875-+28.06.1945, (70j).
- z.v. Frans-Eduard Moria en Elisabeth Botti.
- huwde Maria-Elisabeth Pirard.
- woonde Luikersteenweg 74, licht gekwetst.
- Plevoets François-Jos-Hubert.-°ST.14.12.1907.
- z.v. Joseph-Jacques Plevoets en Paulina Lammens.
- huwde Hélène Vanstraelen.
- woonde Houtstraat 357, zwaar gekwetst.
- Plevoets Henri.- °Br.26.01.1911.
- z.v. Albert Plevoets en Marie Lacroix.
- woonde Dorpsplaats, zwaar gekwetst.
- Stevaux Antonie.-°Br.16.12.1879.
- d.v. Jean-Louis StevauX en Anna-Maria-Digna Maus.
- wed.v. Arthur Moria.-Br.°18.11.1879-+16.03.1940, (60j).
- woonde Luikersteenweg 51, zwaar gekwetst (Hasselt).
- Vanmechelen Emile.-°Br.15.01.1904.
- z.v. Petrus Vanmechelen en Maria Vanormelingen.
- huwde op 08.11.1930 Juliette Hoewaer, °Kerkom 02.03.1910.
- woonde Hameistraat 318, zwaar gekwetst.
- Vanrutton Hubert.-°ST.01.03.1922.
- z.v. Godfried-Gregoire Vanrutton en Maria-Clara Bruijninx.
- ongehuwd, woonde café Zonnestraal, Luikersteenweg 36.
- licht gekwetst.

Zes huizen werden totaal vernield:

- Café Zonnestraal, Luikersteenweg 31.
- Daenen Herman-Falise Marie-Josephine, Borgwormseweg 98.
- Marguillier Alfons-Flamend Germaine, Luikersteenweg 44.
- Schalenbourg Arthur-Dubois Jeanne, Luikersteenweg 35.
- Weduwe Arthur Moria-Stevaux Antonie, Luikersteenweg 51.
- Vandevelde Ernest-Noben Renée, Luikersteenweg 40.

Vier woningen werden zwaar beschadigd:

- Café Moderne, hoek Luikersteenweg-Houtstraat (Vliegveldlaan).
- Haesen Livinus-Vangenechten Marie, Luikersteenweg 34.
- Gebroeders Lambert en Pieter-Joseph Coelmont, Luikerstwg. 54.
- Peeters Felicien-Dehaes Thérèse-Josephine, Luikerstwg. 38.

Er waren 24 licht beschadigde huizen :

- Daenen Ferdinand-Vreven Maria-Theresia, Luikersteenweg 32.
- Weduwe Maria Daenen-Gielen, Luikersteenweg 49.
- Stevaux Gaston-Lemache Maria, Luikersteenweg 48.
- Bessemans Jules-Laporte Maria, Luikersteenweg 33.
- Daenen Emile-Ruppel Rosa-Gerardine, Borgwormseweg 116.
- Coenen Victor-Vaneyck Maria-Elisabeth, Kapelstraat 132.

- Gorreux Hubert-Coenen Maria-Theresia, Kapelstraat 131.
- Vaneyck Herman-Swennen Gertrude, Kapelstraat.
- Gennez Florent-Bessemans Marie-Josephine, Luikersteenweg 72.
- Loix Amandus-Vansichem Leonie, hoek Dorpsplaats-Kapelhofstr.
- Vanstapel Joseph-Emiel-Surinx Stefanie, Luikerstwg. 36.
- Grommen Bona-Usé Melanie, Luikersteenweg 38.
- Weduwe Hendrik Coelmont-Henno Philoméne, Luikerstwg.80.
- Willems Maria, Luikersteenweg 46.
- Bers Albert-Martens Petronella, Borgwormseweg 103.
- Gezusters Daenen Joanna en Anna-Catharina, Borgwormseweg 116.
- Wijnants Joseph-Fransis Agnes-Margareta, Kapelstraat 133.
- Gielen Herman-Hayen Sophie-Philoméne, Kapelstraat.
- Verdin Florent, Luikersteenweg.
- Mignolet Joseph-Vansimpson Irma, Luikersteenweg 75.
- Creten Jean-Schoofs Clementine, Belingstraat 157.
- Leunen Amand-Bona-Claes Josephine, Luikersteenweg 27.
- Vreven Guillaume-Swinnen Maria-Emilia, Luikersteenweg 26.
- Moria Alfons-Pirard Maria-Elisabeth, Luikersteenweg 74.

Aalst betreurde twee burgers: Bernard Herten uit de Erberstraat 121 en Theophile Pans uit de Dorpsstraat 4. Ordningen had Jean-Joseph Geeraerts uit de Veldstraat 34 als slachtoffer.

Na de bombardementen werden bij loting, mannen uit de streek opgeroepen om met paard en kar steenslag te laden in het spoorwegstation te Ordningen en de bommentrechters op te vullen. Zo een krater had gemiddeld een doormeter van 15 m en een diepte van 4 tot 6 m. De burelen van de '*Bauleidung*' verhuisden naar café '*De Ware Vrienden*' op de Grote Markt te St-Truiden.

Op 01 maart '44 stonden de houten barakken op het vliegveld in brand na een aanval in scheervlucht van Britse jachtbommenwerpers. Diezelfde nacht om 23.15u was er weer een aanval. De volgende nacht werd er tot 04.40u 's morgens gebombardeerd. Ook Bevingen en Aalst kregen last van bommen: enkele hangars en zes vliegtuigen werden vernietigd. De brandstof werd voortaan opgeslagen in het konfituurfabriek Goessens '*aan het kruis*' op de Tiensesteenweg te St-Truiden. Het munitiedepot verhuisde naar de suikerfabriek wat verderop (38).

De Messerschmitt-110 nachtjagers (II./NJG1) verlieten Brustem op 05 maart '44. Ze vestigden zich te Deelen bij Arnhem. Twee jaar hadden zij de Britten zware slagen toegebracht. Tussen 15 jan. 1942 en 05 maart 1944 werden 191 bommenwerpers buiten gevecht gesteld door het gebruik van de meest gesofisticeerde technologie die op dat ogenblik beschikbaar was.

Ze werden op 16 maart '44 vervangen door het IV./NJG1 met hun Messerschmitts-110 onder leiding van '*Gruppenkommandeur*' majoor Hans-Joachim Jabs, die uit Leeuwarden terugkwam. Hij en zijn staf namen een veilige intrek op het kasteel te Nonnen-Mielen. Het grondpersoneel kreeg het '*Fliegerdorf Bevingen*' toe-gewezen. De piloten logeerden in het St-Jozefziekenhuis. Begin april werden ze verdeeld tussen Nonnen-Mielen en het kasteel de Pitteurs-Hiegaerts. In Metsteren werden barakken opgetrokken voor voertuigen en wachtpersoneel. Een 40-tal vrouwelijke militairen werden ondergebracht in St-Truiden.

Het mysterieus vliegtuig 'Het Spook', dat telkens om 20.30u en-kele lichte bommen boven de startbaan kwam droppen en niet te onderscheppen was, werd na 29 maart'44 nooit meer opgemerkt. (melding van 'Luc/Marc')

Op 18 maart'44 waren er te Brustem 26 toestellen Me-110 met telkens een bemanning van drie man aanwezig. Ze werden in twee 'Staffeln' ingedeeld en moesten, zoals hun voorgangers, de aanvliegroute van de geallieerden over België bestoken. Die dag werd een viermotorige bommenwerper neergeschoten. Dit herhaalde zich op 22 en 31 maart'44. Op 20 maart brak de 356e *Fighter Group* met P-47 Thunderbolts haar opdracht vroegtijdig af. Ze vlogen voorbij Brustem en beschoten enkele geparkeerde vlieg-tuigen. De aandachtige luchtafweer haalde drie Thunderbolts naar beneden. De U.S.A.A.F. (Amerikaanse Luchtmacht) opereerde alleen bij klaarlichte dag.

Hans-Joachim Jabs werd op 25 maart bevorderd tot Geschwaderkommodore en was de nieuwe bevelhebber. Oblt. Heinz-Wolfgang Schnauffer, die reeds 48 vijandige toestellen had neergehaald, werd Gruppenkommandeur en Staffelpkapitän van het 12.Staffel. Hij zou uitgroeien tot de grootste nachtjagerpilot aller tijden. Hermann Greiner kreeg de leiding van 11.Staffel.

In maart'44 werd SS-Vlaanderen gedeeltelijk opgeheven te St-Truiden. Slechts 30 SS-wachters bleven het vliegveld bawaken en werden toen ondergebracht in de lokale DeVlag-afdeling (*Deutsch-Vlämische Arbeitsgemeinschaft*) in de Luikerstraat 15 (beneden-verdieping) te St-Truiden.

Op paaszaterdag 08 april 1944 om 13.30u viel er een bommenregen op de werkhuizen van N.M.B.S van Kuringen, achter het station van Hasselt. Tussen de slachtoffers was Florent Smets (39), die op Kortembos woonde. Zijn lijk werd pas op 18 april weergevonden.

Tijdens de maand april 1944 voerde men via het station te St-Truiden honderden tonnen zand, kiezel, cement en betonblokken aan. Deze bouwmaterialen moesten dienen om een rechte steenweg aan te leggen van Brustem via Muizen tot Borlo. Het zou een weg worden van 11 km lang en 12 m breed, maar hij werd nooit afgewerkt. In april 1944 bedroeg de getalsterkte van de basis 1.800 man. Er werden 10 stuks luchtafweergeschut geplaatst van 88 mm in het stadspark te Sint-Truiden.

Om 22.08u op 10 april 1944 verliet de Bf-110 van Oblt. Schnauffer samen met zijn boordmarconist Ofw. Fritz Rumpelhardt en boord--schutter Ofw. Wilhelm Gänslor de startbaan. Een beetje geprik-keld omdat ze de laatste maand geen overwinning geboekt hadden, stegen ze naar 5.000 m hoogte. Om 23.15u schoten zij een Lancaster ND 389 neer. De zeven bemanningsleden overleden in het brandend toestel en vielen in Beerse bij Turnhout. Elf minuten later was het de beurt aan een Lancaster EA-P bij St-Lenaarts. Alle bemanningsleden kwamen om. Uffz. Fischer behaalde die nacht zijn 2e overwinning door een Lancaster LL 639 neer te schieten in de omgeving van St-Truiden: 4 doden en 4 vluchters. In de nacht van 20 april haalde Hptm. Paul Zocner een De Havilland Mosquito naar beneden. Op 22 april schoot Oblt. Greiner een Halifax af te Meeuwen. Op 24 april'44 werden bij een bom-bardement drie hangars vernietigd. Diezelfde nacht schoot Oblt. Schnauffer eerst een Lancaster III ND

328 neer te Alken en haalde daarna nog drie toestellen naar beneden. Oblt. Greiner vierde zijn 21e overwinning en Ofw. Fraefe verwierf twee overwinningen.

Op 25 april 1944 stortte een toestel neer: Bordfunker Karl Kolbenstetter en Bordschütze Arnold Creutzberg bleven dood. Op 26 april werd het wachthuis van de basis gemित्रailleerd: 2 pi-loten gekwetst. Oblt. Schnauffer behaalde zijn 58e en 59e overwinning, Oblt. Augenstein zijn 34e. Op 27 april '44 gebeurde er iets spectaculair: 4 Duitse toestellen werden boven het vlieg-veld neergehaald. In de nacht van 27/28 april '44 deed een Engels vliegtuig, een viermotorige Halifax S.E.-U.M.-Z.522 nabij de kerk van Zepperen een noodlanding. Dit alles volgens een bericht (40) van de verzetsman Jean Bertrand op 03 mei 1944, die ook meedeelde dat er een nieuwe bevelhebber, een zekere 'Jap', de vroegere 'haufman' Heinz-Wolfgang Schnauffer, verving. Maar hij voegde eraan toe dat deze Schnauffer als piloot de laatste week zes geallieerde toestellen neerschoot.

Op de nachtjachtbasis was er toevallig op donderdag 27 april 1944 een 'Kommandeursbesprechung'. De kommandeurs van de vier Gruppen waren die avond in vergadering met hun Geschwaderkommodore. Toen de sirene loeide omdat er een luchtvloot van 144 bommenwerpers (120 Halifaxen, 16 Lancasters en 8 Mosquitos) voor een aanval op het spoorwegknooppunt van Montzen voorbijvlog, grepen ook de Gruppe-kommandanten, de keur van de Duitse nachtjachtpiloten, gretig hun kans om hun kunde te tonen. Schnauffer vierde die nacht zijn 60e en 61e overwinning. Joachim Japs schoot zijn 25e toestel af. Ook Johannes Hager behaalde te Luik zijn 25e overwinning. Boven Brustem haalde Oblt. Hermann Greiner, Staffelkapitän van de 11./NJG1, een Halifax naar beneden (41). Lt. Rumpelhardt haalde twee Lancasters uit de lucht. In totaal werden er 15 geallieerde bommenwerpers afgeschoten.

De Engelse Handley Page Halifax MK3 nr.MZ-529 viel op Sint-Truidens grondgebied, niet ver van de Zepperse parochiekerk. De bemanning ontsnapte met hun valschermen. De gekwetste 21-jarige Amerikaan John-Dusty Millar werd te Brustem gevonden door weer--standers. De 21-jarige bommenrichter Lt. Al Donnell landde met zijn valschermin aan de omheining van de luchtbasis. Ook de anderen konden ontkomen, behalve de jonge Lt. John Stoyko, die midden op de Duitse basis terecht kwam en als krijgsgevangene werd afgevoerd.

Volgens de verzetsgroep 'Marc' stonden in mei '44 twee Thunderbolts (42), een PI*D en een PY*I op de basis. Het waren toestellen van Amerikaanse piloten die een noodlanding hadden gemaakt.

Sedert maart 1944 ging het aantal geallieerde aanvallen van Mosquitos en andere jachtbommenwerpers steeds in stijgende lijn. Wanneer het doortrekkende bommenwerpers betrof waren deze toestellen steeds vergezeld van nachtjagers, die even de basis in moeilijkheden kwamen brengen om de aandacht af te leiden en de tegenaanval te vertragen.

In de nacht van 08 op 09 mei '44 behaalde de Brustem-Gruppe vijf overwinningen: Oblt. Hermann Greiner, Oblt. H-W Schnauffer, Lt. Fengler en Lt. Potthast schoten elk een Halifax af, terwijl Hptm. Brewes een Lancaster uitschakelde (43).

Op 09 mei 1944, toen de oorlog vier jaar oud was, kondigden huilende sirenen om 09.00u een nieuwe Amerikaanse luchtraid aan. Het gebrom van de motoren zwelde langzaam tot een overweldigend geluid. Een honderdtal B-24 Liberators van de 8^e Air Force naderden uit de richting Aalst het militair gebied. Hun escorte bestond uit P-51 Mustangs en P-47 Thunderbolts. Ze lieten tussen 09.33u en 09.53u hun 2.000 fosfor- en brandbommen neerkomen, wat een gewicht van meer dan 20 ton vertegenwoordigde aan metaal en dynamiet.

De 51-jarige Brustemnaar Paul Usé (44) werd op slag gedood en ijselijk verminkt door een ontploffende bom in zijn groentetuin in de Kroeselhaag dicht bij de Rellestraat (45). Op een paar passen van hem werkte Truidenaar August Mathijs (46) en werd door dezelfde bom getroffen. Niet ver van daar op de Tongersesteenweg lagen nog drie slachtoffers. De Oude Tongersebaan werd beschadigd. In die omgeving vielen 40 bommen, waarschijnlijk bij vergissing.

Aan de andere kant van het dorp, op de hoek Luikersteenweg-Dorpsstraat, vielen twee bommen op een boerderij. Pas na het bombardement van 25 febr. werd deze winning bewoond door de gebroeders Coelmont, die hun beschadigde hoeve op de Luikersteenweg 54 verlaten hadden. Toen de sirene het einde van de luchtaanval aankondigde, haalde men van onder het puin de li-chamen van de 73-jarige jonkman Jozef Coelmont (47) en zijn broer de 68-jarige weduwnaar Lambert (48).

Dichter bij het vliegveld op Brukske werd die voormiddag de 85-jarige Domien Knaepen (49), ook oorlogsslachtoffer. Hij was een bekend hengsten- en stierensnijder, bezitter van de eerste fiets in Brustem en woonde op de grote winning van de familie Dawans, later Sproelants, aan de Melsterbeek. Toen hij naar zijn koe in de wei ging kijken, hoorde hij wegens zijn hardhorendheid de loeiende sirene niet. Een bom viel in zijn nabijheid en Domien werd onthoofd door een weggeslingerde bomscherf.

Het bilan van die dag in het dorp Brustem: 4 doden, 14 zwaargekwetsen, 7 lichtgekwetsten, 2 huizen volledig vernietigd (boerderij Coelmont op de Luikersteenweg, boerderij Cleeren op de Borgwormseweg 111) en 6 met erge schade. Volgens een verslag van de verzetsgroep 'Luc/Marc' was het bombardement een succes en was bijna alles verwoest, ook een munitiedepot. Op het vliegveld zouden naar het schijnt 170 Duitsers en burgers de dood gevonden hebben, terwijl er ook 30 gekwetsten waren. In de weilanden werden veel dieren, O.a. schapen en koeien getroffen door wegvliegende bomscherven.

Piloot Herbert Marwinski was ooggetuige bij de luchtaanval van 09 mei: *'De bommenwerpers vlogen over Brustem, richting Luik. Een regen bommen viel neer. Ze kwamen op de grond terecht, sprongen even op en ontploften dan. Na 5 minuten was alles voorbij. De schade aan het vliegveld was enorm. Vliegtuigen en hangars stonden in lichtelaaie en daartussen door ontploften brandstoftanks spectaculair. Enkele Me-110 brandden hevig terwijl hun boordmunitie ontplofte. Overal was rook, gehuil en chaos. Aan de zuidkant vloog een hangar in de lucht. Uit een grijze paddestoelwolk schoten raketten omhoog. Er waren veel doden en gewonden. Monniken kwamen de gewonden verzorgen en gaven de*

stervenden de laatste sacramenten. Ik herinner me ook een Belgische boer die met paard en kar leem en aarde in de bommenkraters van de vorige dag gooide. Het paard, een merrie, lag dood op de grond. Haar buik was opengereten en een ongebooren veulen lag ernaast, als in een perkament gewikkeld. Van de boer bleef niks meer over. Mijn Do-17 werd niet geraakt'

Een Liberator B-24 J van het 719 sqdn stortte neer te Riksingem: 1 dode. De burelen van de 'Landwirtschaft' (landbouwbedrijf) in de boerderij Cleeren langs de Borgwormseweg werden zwaar beschadigd (10 doden). Ze werden overgebracht naar het domein 'Speelhof' te St-Truiden. De tewerkgestelde arbeiders op het vliegveld liepen dus gedurig levensgevaar.

Op 12 en 23 mei werd het vliegveld weer getroffen door de Amerikaanse bombardementen. Ook Hasselt en Leuven kregen hun beurt. Oblt. Schnauffer was telkens weer op de juiste plaats. Hij schoot een Halifax HK 334 af die achter het klooster van Bokrijk neerstortte. Een tweede Halifax viel in Londerzeel, en een derde in Turnhout. Uffz. Josef Klein sneuvelde met zijn Bf-110-G4. Op 22 mei sneuvelde LT.Friedrich Potthast.

Donderdagnacht 24/25 mei 1944 werden de nachtjagers de lucht ingestuurd om 442 geallieerde toestellen, die naar Aken vlogen, uit te schakelen. Zeven Lancasters en 19 Halifaxes hadden pech en stortten neer. Hiervan schoot Schnauffer er vijf neer op 14 minuten, Rolland en Scherfling deden er elk twee naar beneden komen, terwijl Greiner tevreden was met één Lancaster en Hager met één Halifax.

In de nacht van 27/28 mei '44 werden Leopoldsburg en Aken be- dacht met een raid. Er gingen 8 Halifaxes en 5 Lancasters tij- dens deze Pinksternacht verloren. Er stierven op die hoogdag minstens 81 Britse, Canadese, Australische en Nieuw-Zeelandse vliegeniers.

Oblt. Schnauffer werd op 01 juni bevorderd tot Hauptmann. Hij kreeg na zijn 89e overwinning in de nacht van 28/29 juli 'zwaarden bij zijn Ridderkruis met Eikenloof'. Hitler persoonlijk overhandigde dit op 02 aug.'44.

Op 06 juni 1944 had de landing van de geallieerden in Normandië plaats terwijl 1012 RAF-bommenwerpers de kust bestookten. Zij stuitten wekenlang op een onverwachte en hardnekkige Duitse weerstand. De IV./NJG1 van Brustem vloog op 10 juni naar Dieppe (F) om de ontschepingsoperaties te hinderen. In juni behaalde de Gruppe 26 overwinningen. Op 14 juni werd de vliegbasis bezocht door 35 Amerikaanse B-17's, die er hun bommen lieten vallen. Zes bommenwerpers vielen door Hptm. Schnauffer, Oblt. Augensten en Hptm. Breves. Op 02 juli werden de nieuwe 'Wehrmachtangehörigen' van de Vlaamse Flakbrigade ondergebracht op Saffraanberg.

In de nacht van 13/14 juli 1944 werd Bevingen gebombardeerd door een Mosquito. Op 25 juli sneuvelde de 46-jarige Ofw. Karl-Heinz Scherfling (33 overwinningen) en Bordschütze Fw. Herbert Winkler van de IV./NJG1. Mosquitos bezochten het vliegveld in de nacht van 29/30 juli en wierpen hun bommen op de startbanen.

Op 07 aug.'44 vielen een 1.200 Amerikaanse bommenwerpers en jachtvliegtuigen het Duits grondgebied aan. In de nacht van 12/13

aug. werden op anderhalf uur 13 bommenwerpers uit- ge- schakeld. Hiervan nam Schnauffer er vier voor zijn rekening. Dit waren de laatste overwinningen vanop de basis Brustem, waar hij er toen 71 toestellen had afgeschoten van zijn 93. Op 15 aug. bezochten Engelse vliegtuigen weer Bevingen. Het bombardement trof alleen militaire doelen. Op 18 aug. werd het vliegveld weer beschoten. Lt. Wolfsgang Marstaller stortte die dag neer te St-Truiden aan boord van een Ju-88 en vond de dood.

Er heerste een groeiend ongenoegen tegen deze luchtaanvallen, die te veel onschuldige slachtoffers eisten en weinig schade aan de vijand berokkende. Zelfs de kerkelijke overheid deed een be-roep op de geallieerden om deze lukrake en blinde bombardementen te stoppen.

De telefoonkabel naar Saffraanberg werd door de opgeëiste man- nen weer uitgegraven en nu naar het kasteeltje Roochendael te Bevingen geleid. De lokalen van Saffraanberg werden opnieuw ontsmet door de Brusselse firma Hygiëne en dit met blauwzuur. Het mag wel een toeval heten dat de gebouwen van Saffraanberg nooit erg getroffen werden door een lucht bombardement.

De verongelukte Duitse piloten, die tijdens de oorlog begraven werden op een ereperk in het kasteelpark, kregen in mei 1948 hun definitieve rustplaats op het '*Deutscher Soldatenfriedhof*', 16 ha groot, aan de Dodenveldstraat te Lommel, waar nu 40.000 ge-sneuvelde Duitsers rusten. De 500 geallieerden die tijdens de oorlog op de vliegbasis ter aarde besteld waren, werden nadien in een ereperk te Heverlee begraven. Te Brustem rustten zij bij een herdenkingskruis naast een treurwilg.

Maandag 28 aug. 1944 bombardeerde de 386e Bomber Group (50) van het 8e Amerikaans Leger nogmaals de militaire basis. De instal- laties leden zware schade. De nieuwe landingsbaan werd volledig verwoest. De twee andere startplaatsen werden licht beschadigd. Verduistering en beperking van nachtelijke activiteiten werden van kracht. Het was verboden op straat te komen tussen 21.30u en 05.00u. Te Sint-Truiden, waar het kermis was, werd het spoor- wegstation geïsoleerd. Een bom trof twee huizen in de Leopoldstraat 21 en 23. Twaalf burgerlijke slachtoffers bleven dood in de kelders. De volledige '*Kompanie Blitzmädel's*', die op Saf- fraanberg werkzaam was, werd in volgeladen trucks naar Dortmund gestuurd.

Dinsdag 29 aug. '44 had het laatste bombardement plaats. De Duitsers deden geen moeite meer om de geleden schade te herstellen. Ze hadden andere zorgen aan het hoofd want de Amerikanen, Canadezen en Brit- ten stonden klaar om België te bevrijden. De kelders van Saffraan- berg werden nu gebruikt als gevangenis voor aangehouden weer- standers en werkweigeraars.

Het bevel tot terugtrekken naar het vliegveld Dortmund werd op 01 sept. 1944 gegeven. Drie bemanningen van IV./NJG1 hadden pech bij hun laatste vlucht. Ze werden onderschept door een P-47 Thunderbolt en stortten kort na elkaar neer: Oberfähnrich Schu- bert, Oblt. Koltermann en Uffz. Krebs. Hauptman Breves vertrok als laatste met een '*Reisemachine*', een oude Do-17 Z. De bagage werd met vrachtwagens naar Venlo in Nederland gereden. Ze werden tijdens de reis onder vuur genomen door laagvliegende Ame- rikaanse

dagjagers.

Een beperkte verdediging bleef achter. De verzetsbeweging beschoot op 03 sept. de aftrekkende Duitse troepen. Die dag werd de laatste geallieerde piloot begraven op het vliegveld. De munitiedepots van de luchtbasis werden op 05 en 06 sept. tot ontploffing gebracht. Dit verwekte schade aan veel woonhuizen tot zelfs in St-Truiden.

B. 12 mei 1940 - 06 sept. 1944

1.-12 mei 1940 tot 06 maart 1942: aanval op Engeland

- 01.-Flak: 'Flugzeug Abwehr Kanone', luchtafweergeschut.
- 02.-Heinkel-bommenwerper: er waren 2 soorten:
  - 1.-Heinkel He-111H, een tweemotorig toestel.
  - 2.-Heinkel He-177A, een viermotorig toestel.
- 03.-SS-wacht: Schutzstaffel (beveiligingslid). Een paramilitair keurkorps in het nationaalsocialistische Duitsland, met bruin hemd en zwarte das.
- 04.-Dornier-215 en 217: tweemotorige Duitse bommenwerpers ontworpen door Claudius Dornier.
- 05.-Altenburg ligt ten zuiden van Leipzig.
Finsterwalde ligt 70 km ten noorden van Dresden.
- 06.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Roba.-'België in oorlog 3- Luchtslag boven het Kanaal 28 mei 1940 tot 22 juni 1941', 1993, Uitgeverij De Krijger, blz.23.
- 07.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-a.w. blz.30.
- 08.-Van Bever H.-'Oorlog in de lucht', 1976, blz.81.
- 09.-Mededeling van André Vandenameele uit Beselare: Dornier 17Z-2, n°1170, 9./KG3, Brustem airfield.(9eStaffel van het Kampfgeschwader 3)
-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog 3: Luchtslag boven het Kanaal', blz.43. Zij vernoemen een 17Z-3.
Een Dornier 17Z-2 was een middelbare Duitse bommenwerper.
- 10.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-a.w. blz.44.
- 11.-Op het kasteeltje Rochendael te Bevingen woonde de familie Paul Cartuyvels-Servy, die van 1927 tot 1933 burgemeester was in St-Truiden.
- 12.-Het kasteel van Nonnen-Mielen staat op het domein dat Golbert, heer van Orbais in 1219 verkocht aan de zusters van het St-Kathelijneklooster van St-Truiden. De gelukzalige Christina de Wonderbare lag er eeuwenlang begraven.

Tijdens de mobilisatie in 1939 verbleef prins Karel van Vlaanderen ook op dit kasteel. Hij maakte deel uit van een regiment Gidsen (gemechaniseerde cavalerie) dat te Sint-Truiden in garnizoen lag.

B. 12 mei 1940 - 06 sept. 1944

2.-06 maart 1942 tot 06 sept. 1944: verdediging van Duisland

- 01.-De tactische basiseenheid van de Luftwaffe was 't Jagdgeschwader (eskader) of J.G. (110 tot 140 vliegtuigen). Een nachtjachteskader (N.J.G.) stond onder het bevel van een Kommodore, (majoor, luitenant-kolonel of kolonel). Elk J.G. omvatte 3 Gruppen. Een Gruppe had 3 Staffeln onder bevel van een Kommandeur, (majoor of kapitein). Een Geschwader had dus 9 Staffeln, telkens onder bevel van een Hauptmann, (kapitein of luitenant). Een Jagdstaffel telde 12 tot 16 vliegtuigen. Gruppen werden aangeduid met een Romeins (I,II,III) cijfer en de Staffel binnen de Gruppe met een Arabisch cijfer (1,2,3). II./NJG1 was dus de 2e Gruppe van het Nachtjagdgeschwader 1 en omvatte 4./NJG1, 5./NJG1 en 6./NJG1.
- 02.-Short Stirling: viermotorige Engelse bommenwerper. Deze Stirling had als kentekens: n°7520, 7 sqdn, rompletters MG-S, basis Oakington, raid Mannheim.
- 03.-Lejeune Herman-Robert.- Br.°21.09.1897-+06.07.1960, (63j).
-z.v.Lambert-Herman Lejeune, °Jeuk 26.01.1862 en Maria-Jozefien Schoofs, Br.°17.05.1863-+09.09.1914, (d.v. Willem Schoofs en Lucia Schepers uit de Geelstraat), die een landbouwbedrijf hadden in de Berghofsteeg nr.38.
-echtgen.v. Leonie Knapen, Zep.°26.04.1902.
-zijn moeder was in 1914 door een Duitse legerauto gedood op de Luikersteenweg.
- 04.-Het gecrashte Messerschmitt Bf-110 G-toestel dat 1 km ten oosten van St-Truiden neerkwam had als kentekens: n°4071, 6./NJG1, rompletters G9+HP. Piloot-luitenant Fritz Gutezeit en zijn medegezel Heinz Januschewski werden eerst begraven te St-Truiden op het stedelijk kerkhof (perk 3), daarna te Brustem in het ereperk en in mei 1948 te Lommel.
- 05.-De Boeck M.-'De Duitse nachtjacht 1941-1944', Brussel,1984
- 06.-Vickers Wellington: Britse tweemotorige bommenwerper.
- 07.-Handley-Page Halifax B. Mark III: viermotorig vliegtuig uitgerust met 4 Bristol Hercules stermotoren van 1615 pk.
- 08.-Bristol Blenheim: een tweemotorige Britse bommenwerper.
- 09.-Avro Lancaster B. Mark I: 4 motoren van 1.460 pk Rolls Royce Merlin. De Lancaster, de beste zware bommenwerper van Bomber Command, was gegroeid uit een tweemotorig toestel, de Manchester.
- 10.-Handley-Page Hampden: Britse bommenwerper met 2 Bristol Pegasus motoren van 975 pk.
- 11.-Armstrong Whitworth Whitley: Britse tweemotorige bommenwerper.
- 12.-Spitfire: een Engels jachtvliegtuig.
-mededeling van André Vandenameele uit Beselare.

- 13.-Schnauffer Heinz-Wolfgang, °16.02.1922, haalde als piloot bij 164 operationele vluchten 126 geallieerde vliegtuigen neer waarvan er 121 bevestigd werden. Vanop Brustem behaalde hij 71 overwinningen. Fritz Rumpelhardt was zijn vaste Bordfuncker (radiografist). Eerste overwinning: 01.06.-'42. Bleef in Brustem tot aug.'43. Werd Staffelfkapitän v.h. 12./NJG1 in Leeuwarden (Ned). In december '43 werd hij door Hitler vereerd met het diamanten "Ritterkreuz". Slechts 9 luchthelden ontvingen dit.
In 1950 op 15 juli overleed hij na een auto-ongeval.
- 14.-Junker-88: Duitse tweemotorige bommenwerper.
- 15.-De Havilland Mosquito: tweemotorig Engels jachtvliegtuig.
Het was toen het snelste gevechtsvliegtuig ter wereld
- 16.-Mertens Aurelius.-'De spookvlieger van Brustem', jeugdroman, Haarlem, 1956, eerder in december 1951 in afleveringen verschenen in Het Belang van Limburg.
- 17.-Pathfinders: padvindervliegtuigen dienden het doelwit te markeren (duidelijk de plaats ervan aangeven met een brandende fakkel of een lichtkogel) voor de bommenwerpers. Zij gooiden ook stroken aluminiumfolie uit.
- 18.-Gielen G.-'Het Spook van Brustem heeft echt bestaan. Veertig jaar geleden maakte een geheimzinnige piloot de Duitsers het leven zuur', in Panorama, 21 jan. 1983.
- 19.-Bristol Beaufort: de standaard torpedobommenwerper van de RAF, met ongeveer hetzelfde silhouet als een Ju-88
- 20.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog, 6-Bommenwerpers boven België 1942-1943', blz.70.
- 21.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog, 7-De laatste vlucht van 'Yvonne Proudback', 1993, blz.27.
- 22.-Mededeling van André Vandenameele uit Beselare.
De Messerschmitt Bf-110 G4, (wn.4675), van het 6./NJG1 (23 mei'43). Friedrich Naber en Helmut Schidtmeyer werden te Brustem begraven op 26 mei'43 en in 1948 te Lommel.
-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog, 7-De laatste vlucht van 'Yvonne Proudback', blz.46.
- 23.-Mededeling van André Vandenameele uit Beselare.
De Bf-110 G4, (wn.5344), van 6./NJG1, crashte op 30 mei '43 op de startbaan te Brustem. Er waren 2 gewonden: Olt. H. Kleinschmidt en Uffz. A.Kastner, die de radio bediende.
-volgens De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-a.w. nr.7 blz.56, waren er op die nacht van 30 mei '43 drie verloren en twee beschadigde nachtjagers:
- 1.Dornier-217N met rompletters G9+JM (wn.1469) van het 4./NJG1 vernietigd te Aalst door een Mosquito. Piloot Karl-Heinz Roscher vond de dood bij de crash.
  - 2.Dornier-217N-1 met rompletters G9+FM (wn.1462) van het 4./NJG1 leverde een bitsig gevecht met een Stirling in de buurt van Bonn. Piloot Lt.Johannes Hager crashte te Florennes. De radiografist Fritz Leda, gekwetst, stierf een vreselijke vuurdood.
  - 3.Bf-110 G4 met rompletters G9+FM (wn.5379) van het 5./NJG1 crashste te Glimes. De Oostenrijkse piloot Fritz Engau en zijn metgezel Horst Kersten sprongen uit hun splinternieuwe Messerschmitt.

De beschadigde toestellen waren:

- 1.Bf-110 G4 G9+BP (wn.5344) van 6./NJG1 werd het slachtoffer

- van motorproblemen en de piloot voerde een kraaklanding uit op Brustem. Oblt Herbert Klinschel en Uffz Adolf Kust--ner raakten slechts licht gewond.
- 2.Bf-110 G4 (wn.4892) van II./NJG1 werd beschadigd in een luchtgevecht, gevolgd door een buiklanding.
- 24.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog, 7-De laatste vlucht van 'Yvonne Proudbag', Bommenwerpers boven België tussen 03.03.43 en 30.05.43', blz.54.
- 25.-Mededeling van André Vandenameele uit Beselare. De Messerschmitt Bf-110 G4, (wn.4892), van II./NJG1, gecrasht op 30 mei '43 op de startbaan te Brustem.
- 26.-Rutten Mathieu.-'Oorlog in Limburg-Markante feiten 40-45', blz.117.
- 27.-Boeing B-17B Flying Fortress: zware Amerikaanse bommenwerper.
- 28.-Bommenkraters: een lichte bom (500 kg) maakte een krater (doormeter 10 m en diepte 4 m). Een zwaardere bom (1.000 tot 2.000 kg) veroorzaakte een grotere krater (20 m, op 6 m).
- 29.-Brisantbom: een bom die eerst in de grond dringt en daar dan ontploft zodat ze een krater vormt.
-Springbom: een bom die onmiddellijk na aanraking ontploft.
- 30.-Daenen Herman.- Br.°05.10.1875-+25.02.1944, (69j).
-z.v. Egidius-Norbert Daenen en Maria-Ida-Philomena Thijsens, °Aalst 1840-+Br.1904.
-echtgen.v. Josephine Falise, °Aalst 22.04.1882-+Br.31.10.1951.
-landbouwer op de Borgwormse Kiezel, vlak bij de vliegbasis.
- 31.-Otten Gilbert.- °Hasselt 12.04.1939-+Br.25.02.1944, (5j).
-z.v. Victor Otten, °Br. 30.06.1906-+1967, en Yvonne Motmans, °Kl.-Gelman, °30.12.1908-+26.01.1941.
-Victor Otten hertrouwde met Yvonne Daenen, °Br.17.06.1908-+10.12.1981, d.v. Herman Daenen en Josephine Falise.
- 32.-Vreven Guillaume.-Br.°04.11.1879-+25.02.1944, (65j).
-z.v. Louis-Henri Vreven en Anna-Catharina Christiaens.
-huwde op 10.09.1904 Emilia Swinnen, °Rummen 12.10.1875.
-slachter, woonde Luikersteenweg 26 (naast het vliegveld).
-zijn naam werd niet vermeld op het oorlogsmunument.
- 33.-Loix Maria-Marguerite.- Br.°14.04.1920-+25.02.1944, (24j).
-ongehuwd, d.v. Theophile Loix, °Br.29.04.1892-+21.02.1976 en Maria Knapen, °Hoepert.1890-+ST.1967.
-woonde Luikersteenweg 25.
- 34.-Bruijninx Maria.- °ST.25.11.1885-+Br.25.02.1944, (58j).
-d.v. Pierre-François Bruijninx, dagloner en Marie-Thérèse Festraets.
-echtgen.v. Godfried-Grégoire Vanruten, °ST.02.02.1885.
-woonde Luikersteenweg 35 in café Zonnestraal.
- 35.-Moria Gilberte.- °ST.15.10.1939-+Br.25.02.1944, (4,5j).
-d.v. Theophile Moria, Br.°01.03.1908-+21.05.1982, en Augusta Gielen, °Br.22.12.1909, wonend op de Luikerstwg.51.
- 36.-Loix Jozef.- Br.°12.06.1927-+25.02.1944, (17j).
-z.v. Joseph-Amandus Loix, Br.°06.02.1891-+22.02.1966 en Leonie Vansichem, °ST.23.08.1899-+Br.30.12.1959.
-klz.v. Jean-Albert Loix, °Br.15.10.1855 en Louisa La-

- croix, Br.°1710.1859-+11.07.1939, (d.v. veldwachter Jacobus-Joseph Lacroix en Elisabeth Delitte).
- 37.-Fransis Marguerite.-°Engelm.05.02.1886-+ST.14.03.1944, (58j).
-d.v. Jean-Henri Fransis en Marie-Odile Smets.
-huwde met Jean-Joseph Wijnants en woonde Kapelstr.133.
- 38.-Op de Tiensesteenweg stond de suikerfabriek van Mellaerts.
- 39.-Smets Florent.- °Kozen 04.07.1896-+Kuringen 08.04.1944, (48j)
-woonde Statiestraat 61 te Kortenberg.
- 40.-Verzetsnota van Jean Bertrand op 03 mei 1944 (VNJL/268 A en 268 A5.
Jean Bertrand was de schuilnaam van Leon Christiaens, °Tong. 1903-+Herstal 1976, die in Hasselt een metaalbedrijf had en onderdook als luitenant bij het inlichtingsnet Luc-Marc. Agent 268 A5 was waarschijnlijk een gewapend weerstander: Jozef Leemans, °Br.17.02.1926.
- 41.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog 1: Bommenwerpers vs locomotieven', blz.21.
- 42.-Republic Thunderbolt P-47: Amerikaanse lange-afstand escortejager aangedreven door een 12.000 pk Pratt en Whitney Double Wasp motor. Spanwijdte 15 m, lengte 11,50 m. Topsnelheid: 685 km/u op 9.000 m hoogte. Er was slechts één piloot maar wel 8.50 Browning mitrailleurs.
- 43.-De Decker Cynrik en Roba Jean-Louis.-'België in oorlog 1: Bommenwerpers vs locomotieven', blz.33.
- 44.-Usé Paul.- °Br.12.10.1913-+ST.09.05.1944, (51j).
-echtgen.v. Mariette Schoofs.
-z.v. Emile Usé, °Halle-Booienhoven, en Maria Daenen.
-had zich tijdens de oorlog verdienstelijk gemaakt met het doorgeven van inlichtingen.
- 45.-De Kroeselhaag was een verbinding tussen de Tichelrijstr. en de Tongersesteenweg. Thans is deze straat ingenomen door de gebouwen van de Haspengouwse Veiling.
- 46.-Mathijs August.- ST.°07.09.1903-+09.05.1944, (41j).
-echtgen.v. Marie Boffin.
-hij was vader van 8 kinderen.
- 47.-Coelmont Pieter-Jozef.- Br.°09.05.1871-+09.05.1944, (73j).
-z.v. Hendrik Coelmont, Br.°05.11.1832-+1905 en Maria-Philomena Henno, °Velm 08.09.1836
-ongehuwd, woonde op de hoek Luikerstwg. en Dorpsestwg.
- 48.-Coelmont Jan-Lambert.- Br.°07.09.1876-+09.05.1944, (68j).
-z.v. Hendrik Coelmont, °Br.05.11.1832-+1905 en Maria-Philomena Henno, °Velm 08.09.1836.
-huwde met Maria-Christina Staels, °ST.06.09.1879.
-vader van Henri-Jean-Martin, °Br.23.01.1919.
-woonde met zijn broer Jozef op de hoek Luikerstwg.
- 49.-Knaepen Hendrik-Domien.- Br.°06.04.1859-+09.05.1944, (85j).
-z.v. Martinus-Eugene Knaepen en Anna-Gertrude Janssens.
-echtgen. van Anna-Maria-Christina Gielen, Br.°26.05.1872-+07.09.1947, (d.v. Silvester Gielen en Anna-Maria Claes).
-vader van:
-Arthur-Gerard-Sylvain, °Br.19.08.1897-+Luik 22.11.1935, (x 22.05.1920 Eufrasia Pirard, Br.°18.05.1898, d.v. Edouard Pirard en Anne Schellis).

- Christien-Gerardien, Br.°12.03.1899.
  - Maria-Octavie, Br.°16.12.1900, (x 06.12.1939 Camille Nijs, °Zep.).
  - Veronika-Juliana, Br.°22.01.1903.
  - Willem-Edgard, Br.°22.01.1903.
  - Jean-Abdon, Br.°1906-+21.02.1907, (10m).
  - Jozef, Br.°13.11.1910.
  - Antoon-Jozef, Br.°29.01.1911, (x Marie Delwiche, °ST.13 .08.1911).
  - Maria-Jeannette, Br.°10.03.1912.
- woonde op de Romeinseweg (Bruksken) naast de Melsterbeek.
- 50.-Een Bomber Group omvatte 54 vliegtuigen of 3 Bomb Squadrons met telkens 18 toestellen. Drie Bomb Groups vormden een Combat Wing.